

CENTRUM
RODOVÝCH
ŠTÚDIÍ

Výskum a analýza rodového vnímania a rodových stereotypov na vysokých školách

Správa z výskumnej aktivity "A" v rámci projektu
*"Vytvorenie koncepcie vzdelávania v oblasti rovnosti
príležitostí na základe Gender mainstreamingu"*
č.128/04-I/33-4.1

Ivan Lukšík a kol¹.
Pedagogická fakulta
Univerzity Komenského v Bratislave

2006

Tento projekt je spolufinancovaný Európskou úniou v rámci programu ESF, Iniciatívy Spoločenstva EQUAL v Slovenskej republike.

¹ Na spracovaní, analýzach a interpretáciách parciálnych častí správy sa podieľali D. Marková, Z. Krištofičová, L. Lukšíková, T. Kardos, A. Bosáková, E. Blažejová.

Na pripomienkovaní správy sa podieľala V. Uhrová.

Kontakt na prvého autora: ivan.luksik@fedu.uniba.sk.

Obsah:

Úvod.....	3
1. Vymedzenie východiskových pojmov a niektoré doterajšie zistenia.....	4
2. Cieľ výskumu, výskumné otázky.....	7
2.1. Cieľ výskumu.....	7
2.2. Výskumné otázky.....	7
3. Metodológia výskumu.....	8
3.1. Všeobecné východiská.....	8
3.2. Kvantitatívny výskum.....	9
3.3. Kvalitatívny výskum.....	10
3.3. Celkový prehľad výskumnej vzorky.....	11
3.4. Spracovanie výsledkov.....	12
4. Hlavné výskumné zistenia.....	14
4.1. Rodové stereotypy.....	14
4.1.1. Vnímanie rodových stereotypov a tlakov na uplatňovanie rodových stereotypov v prostredí, v ktorom vyrastali vysokoškooláci a vysokoškooláčky.....	14
4.1.2. Prechod na vysokú školu.....	16
4.1.3. Vnímanie rodových stereotypov a tlakov na uplatňovanie rodových stereotypov vo vysokoškolskom prostredí.....	17
4.1.5. Prekážky, strata príležitostí z dôvodu rodu a výhody z dôvodu rodu na vysokej škole.....	19
4.1.6. Súvislosti rodových stereotypov a životných, pracovných aspirácií.....	20
4.2. Identita.....	21
4.2.1. Vnímanie seba a iných.....	21
4.2.2. Preferované a odmietané mužské a ženské vlastnosti.....	22
4.2.3. Vnímanie seba a plány do budúcnosti.....	23
4.2.4. Dôležitosť mužských a ženských identít.....	24
4.2.5. Rodová identita v súvislosti so sebavedomím a sebakontrolou.....	25
4.2.6. Rodová identita v súvislosti s významami sexuality a vnímaním tela.....	26
4.3. Plány do budúcnosti.....	27
4.4. Aké sú názory, čo vedia študenti a študentky o feminizme a gender mainstreamingu, a aká je ich potreba otvárať tieto témy na vysokej škole.....	30
4.4.1. Feminizmus.....	30
4.4.2. Gender mainstreaming.....	31
4.4.3. Potreba kurzov rodovej problematiky.....	31
5. Závery.....	32
6. Odporúčania pre inováciu kurzov rodových štúdií na vysokých školách.....	36
Literatúra.....	37
Príloha 1: Tabuľky.....	40
Príloha 2: dotazník 1.....	68
Príloha 3: Špecifikácia vzorky pre dotazníkový prieskum 1.....	78
Príloha 4: dotazník 2.....	81
Príloha 5: Špecifikácia vzorky pre dotazníkový prieskum 2.....	87
Príloha 6: scenár interview.....	90
Príloha 7: scenár focusových diskusií.....	100

Úvod

Táto správa vznikla ako súčasť projektu *”Vytvorenie koncepcie vzdelávania v oblasti rovnosti príležitostí na základe Gender mainstreamingu (Equal, ESF)*. Jedným z hlavných cieľov projektu je podporiť a prehĺbiť citlivosť vysokoškolských študentov a študentiek na vnímanie rodovej problematiky. Na tento účel slúžia inovované vzdelávacie moduly kurzov rodových štúdií, ktoré sa v súčasnosti overujú na Filozofickej fakulte a Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského a Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Tejto inovácii má napomôcť aj výskum zameraný na hlbšie poznanie toho, ako študentky a študenti vnímajú rodové rozdiely, nakoľko sú citlivé/i na rodové stereotypy vo svojom okolí, ako chápu seba samých/samé (najmä svoju rodovú identitu) a pod. Vo výskume nás teda zaujímalo, ako študentky a študenti vnímajú prítomnosť rodových stereotypov vo svojom okolí, ako o tom rozprávajú, ako to súvisí s ich sebauvedňovaním, resp. ich rodovou identitou, vnímaním telesnosti, sexuality, či a do akej miery to ovplyvňuje ich predstavy a plány do budúcnosti. Na doplnenie poznania týchto otázok sme sa rozhodli zmapovať ich aj cez optiku VŠ pedagógov a pedagogičiek, zamestnankýň a zamestnancov pracujúcich na VŠ. Z praktického hľadiska inovácie rodových štúdií na vysokých školách nás tiež zaujímalo, aké predstavy o feminizme majú študentky a študenti, čo vedia o gender mainstreamingu, a aká je ich potreba zaradenia týchto tém do vysokoškolských kurzov.

Pre čitateľa, čitateľku je správa členená do niekoľkých úrovní detailnosti, resp. exaktnosti analýzy. V hlavnom texte správy sú uvedené základné pojmy, metodologické východiská výskumu, hlavné výsledky, závery a odporúčania. Väčšina výsledkov matematicko-štatistických analýz, ktoré priamo súvisia s textom správy, je uvedená v prílohe správy. Kompletne výsledky kvalitatívnych a kvantitatívnych analýz sú k dispozícii u autorov správy.

Správa má nasledovnú štruktúru: 1. Stručné vymedzenie pojmov, ktoré sa ďalej používajú v texte, a súčasné poznanie relevantné pre sledovanú oblasť, 2. Ciele výskumu a výskumné otázky, 3. Metodológia, 4. Výsledky, 5. Závery, 6. Odporúčania pre inováciu štúdií na vysokých školách.

1. Vymedzenie východiskových pojmov a niektoré doterajšie zistenia

V tejto štúdii chápeme **rod** (anglicky gender) ako sociálny a kultúrny konštrukt. Je to súbor ideí, presvedčení a pod. rozšírených v spoločnosti o tom, ako sa majú správať, prezentovať, aké roly majú mať, akými majú byť muži a ženy (Lukšík, Supeková, 2003). „Rod je kultúrna norma, ktorá podmieňuje psychosociálny vývoj jednotlivých mužov a žien, a zároveň je kultúrnou štruktúrou, ktorá organizuje sociálne vzťahy medzi mužmi a ženami“ (Kiczková, 2006, s. 12). Pojem rod odlišujeme od pojmu pohlavie, ktoré sa vzťahuje k biologickým danostiam žien a mužov. Podľa M. Szapuovej (2006, s. 8) sa vo feministickom diskurze o rode v poslednej dekáde do popredia dostáva tá rovina, v ktorej „rod“ operuje ako teoretický nástroj na vyjadrenie našich (historicky a kultúrne špecifických) predstáv o ľudských bytostiach ako ženách a mužoch a nášho chápania toho, čo znamená byť ženou resp. mužom“. Pri konštrukcii rodu zohrávajú dôležitú úlohu aj telesnosť, identita a sexualita, avšak sociálne a kultúrne definované (Blume, Blume, 2003).

Rodové stereotypy môžeme charakterizovať ako ustálené, zjednodušené, rigidné a skreslené presvedčenia o „vhodnom a primeranom“ správaní sa mužov a žien a ich „vhodných a primeraných“ vlastnostiach a ďalších psychických či sociálnych kvalitách (rozvinuté podľa: Lukšík, Supeková, 2003). Podľa M. Bosej (2003) sú rodové stereotypy „obrazy „mužskosti“ a „ženskosti“, ktoré sa javia ako prirodzené. Napriek zdanlivej „prirodzenosti“ rodové stereotypy získavame prostredníctvom výchovy a pod tlakom spoločnosti.“ Iní autori tvrdia, že aj keď rodové stereotypy neuznávame vedome, neustále ich potvrdzujeme a vidíme iných, ako ich potvrdzujú v každodennom živote (Beall, Sternberg, 1993). Rodové stereotypy môžu viesť tak k materiálnym, ako aj psychologickým bariéram, ktoré môžu ženám a mužom brániť pri ich rozhodovaní a naplno sa tešiť zo svojich práv (UNDP, Gender mainstreaming in practice: a handbook, 2005).

V texte tiež používame pojem **rodové normy** vo význame spoločnosťou stanovených typických vlastností, typických vzorcov správania sa pre mužov a pre ženy. Tieto však, na rozdiel od rodových stereotypov, nemajú rigidný charakter. Na základe týchto noriem sa potom očakáva, že muži budú napríklad pribojní, nezávislí a ženy prispôsobivé, starajúce sa o svoj zovňajšok a pod.

Budeme tiež používať pojem **tradičná deľba rolí**. Máme tým na mysli očakávané správanie a prijatie činností, ktoré súvisia so sociálnou pozíciou, tak ako sa vyvinuli v čase v danej kultúre. V našej kultúre sa ženy napr. tradične starajú o domácnosť a deti a muži o finančné zabezpečenie rodiny. Podľa E. Farkašovej, Z. Kiczkovej a M. Szapuovej (2006, s.1) sa „v dôsledku biologizujúcich tendencií deľba práce medzi pohlaviami vníma ako čosi prirodzené; odlišné sociálne úlohy mužov a žien, ale aj ich odlišný sociálny status sú údajne podmienené prírodou, hlavne vyššou fyzickou silou muža a schopnosťou ženy rodiť – práve schopnosť rodiť deti je tým biologickým faktorom, s ktorým sa najčastejšie spája, vysvetľuje i ospravedlňuje sociálne postavenie žien (napr. vo sfére platenej práce)“.

Predchádzajúce výsledky ukázali, že už medzi mladými ľuďmi existuje istá „deľba rolí“, a to aj v trávení voľného času: chlapcom je umožnené zo strany ich rodičov venovať sa fyzickým aktivitám (najmä športu), zábave a virtuálnym „veciam“ (PC), dievčatá zase v oveľa väčšej miere pomáhajú v domácnosti (Lukšík, Hradileková, 2002).

V predchádzajúcom výskume rodových posolstiev medzi vysokoškólákmi, t.j. toho, čo hovorili alebo naznačovali rodičia svojim deťom v otázkach rodu, sme zistili špecifické

rodové posolstvá určené dievčatám, napr. že ženy sú zdržanlivé, vyčkávajúce, opatrné, zodpovedné alebo že ženy sa majú prispôsobovať potrebám a záujmom partnera. (Lukšík, Švihelová, Varmuža, 2005).

Výskumy medzi slovenskými vysokoškólákmi neukázali výraznejšiu polarizáciu v prisudzovaní ženských a mužských znakov, t. j. že by sa ženské znaky prisudzovali výlučne ženám a mužské len mužom. Avšak mužnosť a vôľa podstupovať riziko boli viac cenené u mužov a sympatickosť, krehkosť, ženskosť a lojálnosť boli cenené mužmi viac u žien (Kusá, 2002).

Kvalitatívny výskum medzi študentmi sociálnej práce ukázal, že ženy v diskusiách prejavovali viac správania, ktoré sa vyznačovalo starostlivosťou, zameraním na vzťahy a ustupovaní autorite a muži boli viac asertívni a trápilo ich, ako sú "utláčani" ako muži (Hyde, Deal, 2003).

Vnímanie rodových stereotypov² chápeme ako vedomé reflektovanie, resp. registrovanie prítomnosti rodových stereotypov v svojom sociálnom okolí (otázka prijatia, stotožnenia sa s rodovými stereotypmi nie je v tomto pojme zahrnutá). Nejde pritom o rodovú citlivosť, ktorá predpokladá rodovo diferencované myslenie, a ani o rodové uvedomenie, ktoré zahŕňa aj nevyhnutnosť zvažovania rozdielov v participácii žien a mužov na rozvoji spoločnosti (Glosár rodovej terminológie, 2006). Okrem vnímania rodových stereotypov nás zaujímalo aj to, nakoľko sú rodové stereotypy očakávané, vyžadované, nanucované, čo spoločne označujeme pod pojmom **tlaky na uplatňovanie rodových stereotypov**.

V slovenskej spoločnosti je pomerne nízka citlivosť na rodové otázky. Platí to napr. aj vo vedeckej obci (Piscová, 2003).

Na základe všeobecného vymedzenia identity podľa V. Bačovej (2001) bude pojem **rodová identita** ďalej používaný v zmysle definovania muža a ženy a sebadefinovania ako muža alebo ženy. Týmto vymedzením je on alebo ona vo svojom prostredí a pre iných ľudí rozpoznateľný/á (autentický/á) ako muž alebo žena a jeho/jej pozícia a rola v jeho/jej spoločenstve je legitímna. Rodová identita je vytváraná interiorizáciou noriem a očakávaniami sociálneho prostredia od žien a mužov (Rees, Garnsey, 2003), ale aj aktívne ako sebareflexívny projekt (Glosár rodových pojmov, 2002). V rámci rodovej identity nás bude zaujímať najmä tzv. reflexívna identita: sebareflexia, hovorenie o sebe, porovnávanie seba s inými, zaradovanie sa do kategórií (Lukšík, Uhrová, 1999).

Predchádzajúce zistenia regionálnych špecifik rodovej identity 12 – 15-ročných ilustrujú výsledky q-metodologickej štúdie. Tá ukázala nasledovné identity: maskulinný bratislavský chlapec, chránené senecké dievča, flexibilný senecký chlapec a rodovo nešpecifický senecký chlapec a dievča. Výsledky naznačujú, že rodová identita sa pravdepodobne vytvára v opozícii k tzv. opačnému pohlaviu, ako o tom píše E. Badinterová (1999), avšak v tomto výskume to platilo hlavne pre kompetitívnejšie mestské prostredie a menej pre prímestské (turistické) prostredie (Lukšík, Blahová, 2005). Ďalšia analýza rodových posolstiev dievčenských časopisov ukázala, že dievčatám je predkladaný vzor ženskej identity ako sexuálneho objektu alebo patriarchálny model (Morvayová, Plichtová, 2004).

2 Toto vnímanie je chápané ako sociálne vnímanie a nie ako fyziologická percepcia.

Pod pojmom **diskriminácia na základe rodu** chápeme „obmedzenie práv a slobôd, ako aj ponížovanie ľudskej dôstojnosti na základe rodu, resp. pohlavia. Niekedy sa používa pojem sexizmus ako analógia s pojmom rasizmus, t.j. diskriminácia na základe rasy“ (Glosár rodovej terminológie, Aspekt, 2006).

Predchádzajúce zistenia ukazujú, že rodová diskriminácia a sexuálne obťažovanie sú značne rozšírené v medicínskom vysokoškolskom prostredí (Stratton a kol., 2005).

Pracovné a životné aspirácie chápeme ako jednu zo zložiek motivácie zameranej na budúcnosť. Zaujímajú nás najmä predstavy a plány súčasných vysokoškolákov a vysokoškoláčok z pohľadu rodu. V tejto súvislosti nás zaujíma aj spojitosť plánov a predstáv do budúcnosti s vnímaním segregácie povolání na základe rodu, t.j. koncentrácia mužov a žien v určitých typoch povolání a na určitých postoch, ktoré sú stereotypne vnímané ako typicky „mužské“ a „ženské“. **Horizontálna segregácia** pritom znamená koncentráciu mužov a žien v rôznych povolaniach v rámci celkového trhu práce. **Vertikálna segregácia** spočíva v koncentrácii mužov a žien na určitých pozíciách v rámci jednej kategórie povolání (Glosár rodových pojmov, 2002).

Názory, poznatky študentov a študentiek o feminizme a gender mainstreamingu a ich potreba otvárať tieto témy nás zaujímali vzhľadom na náš cieľ, a to inovovať štúdium v tejto oblasti na vysokých školách. Gender mainstreaming budeme chápať všeobecne ako zavádzanie politik, opatrení na elimináciu rodových rozdielov. Pri gender mainstreamingu ide o (re)organizáciu, zlepšenie, rozvoj a vyhodnocovanie politických procesov takým spôsobom, ktorý včleňuje rodovú rovnosť do všetkých opatrení na všetkých úrovniach (Glosár rodových pojmov, 2002).

Ukázalo sa, že otváranie témy rodu (napr. v rámci kurzu „women’s studies“ na austrálskej univerzite) prináša študentkám predstavy o ich väčšom vplyve na deľbu rolí v domácnosti (Hughes, 2005).

Pre naše zameranie výskumu boli inšpiratívne aj ďalšie práce týkajúce sa vnímania kvalít VŠ pedagógov a pedagogičiek (Das, Das, 2001), pravidlá hry univerzitného života (Read, Archer, Leathwood, 2003), sebacenzúra v debatách v školskom krúžku (Hyde, Deal, 2003), rôzne sociálne identity podporujúce alebo nepodporujúce aktivity voči diskriminácii (Foster, Arnt, Honkola, 2004).

2. Cieľ výskumu, výskumné otázky

2.1. Cieľ výskumu

Hlavným cieľom výskumu bolo zmapovať a analyzovať vnímanie rodových stereotypov medzi vysokoškoláčkami a vysokoškólákmi. Cieľom bolo tiež preskúmať niektoré zdroje tohto vnímania a jeho potenciálne vplyvy na životné a pracovné aspirácie vysokoškoláčok a vysokoškólákov.

Výskum, ako už bolo uvedené, bol realizovaný kombináciou kvantitatívnych a kvalitatívnych metód. Keďže išlo o exploračný typ výskumu, ako prínosné sa ukázali predovšetkým výskumné otázky³.

2.2. Výskumné otázky

1. Ktoré rodové stereotypy vnímali súčasné/í vysokoškoláčky a vysokoškóláci ako viac a ktoré ako menej výrazné v prostredí, v ktorom vyrastali?
2. Ktoré rodové stereotypy vnímajú súčasné/í vysokoškoláčky a vysokoškóláci ako viac a ktoré ako menej výrazné vo vysokoškolskom prostredí?
3. Do akej miery sa vysokoškoláčky a vysokoškóláci rodovo sebvymedzujú? Aké sú špecifické znaky ich rodovej identity?
4. Súvisí vnímanie rodových stereotypov s rodovou identitou?
5. Súvisí vnímanie rodových stereotypov s vnímaním sexualít a tela?
6. Súvisí vnímanie rodových stereotypov s plánmi do budúcnosti?
7. Vnímajú vysokoškoláčky a vysokoškóláci nejaké formy svojej diskriminácie na základe rodu všeobecne a vo vysokoškolskom prostredí zvlášť?
8. Súvisí rodová identita so sebavedomím a sebakontrolou?
9. Súvisí rodová identita s preferovanými významami sexualít a preferovanými znakmi ženského a mužského tela?
10. Aké sú plány a zvažované profesijné možnosti vysokoškólákov a vysokoškoláčok?
11. Premieta sa rodová identita do životných a pracovných aspirácií vysokoškoláčok a vysokoškólákov?
12. Aké sú názory študentov a študentiek na feminizmus, príp. aké sú ich poznatky o feminizme?
13. Vedia študentky a študenti, čo je to gender mainstreaming, a ako o tom rozprávajú?
14. Aká je potreba kurzov týkajúcich sa feminizmu a gender mainstreamingu?

³ Nevyužili sme hypotézy, ktoré sa uplatňujú pri overovacích typoch výskumov.

3. Metodológia výskumu

3.1. Všeobecné východiská

Keďže výskum mapoval novú oblasť, ktorá je u nás málo preskúmaná, zvolili sme exploračný, mozaikový typ výskumu. To znamená, že sme sa snažili zachytiť čo najširší rozsah relevantných tém a z jednotlivých parciálnych zistení sme skladali obraz – mozaiku hlavných tém. Hlavnými témami boli:

1. Rodové stereotypy
2. Rodová identita
3. Telo a sexualita⁴
4. Životné a pracovné aspirácie
5. Názory na poznatky o feminizme a gender mainstreamingu.

Jednotlivé hlavné témy boli rozpracované do konkrétnych otázok výskumných metód: dvoch typov dotazníkov, do interview a focusovej diskusie⁵. Hlavné témy sa opakovali vo všetkých výskumných metódach tak, aby bola pri analýze zabezpečená metodová triangulácia (porovnávanie výsledkov z viacerých metód). Nešlo však o mechanické opakovanie tém, ale o explarovanie tém primerané tej-ktorej metóde. Kým napr. v dotazníku sme sa zameriavali na vnímanie rodových stereotypov v svojom sociálnom okolí (kvôli zabráneniu sociálnej žiadúcnosti), v interview a focusových diskusiách sme sledovali aj vyjadrenia, ktoré mohli priamo obsahovať rodové stereotypy.

Metodologickými východiskami výskumu boli princíp triangulácie, t.j. porovnávania výsledkov získaných rôznymi metódami, od rôznych vzoriek respondentov/tiek a tiež získaných na základe porovnávania analýz posudzovateľa a posudzovateľiek výsledkov výskumu. Trianguláciu sme využívali v zmysle krížovej kontroly údajov (Gavora, 2006).

Výskum sa realizoval na vzorkách vysokoškolských študentov a študentiek, doplnených o pedagógov/pedagogičky a zamestnancov/zamestnankyne viacerých vysokých škôl a fakúlt (s primárnym zameraním na školy a fakulty, kde sa realizuje projekt). Tým sme sa snažili zabezpečiť trianguláciu na základe výberu respondentov a respondentiek (porovnávanie výsledkov viacerých skupín respondentov a respondentiek).

V kvalitatívnej časti výskumu sme tiež využili trianguláciu na základe využitia kódovania viacerých posudzovateľov a posudzovateľiek.

Vo výskume sme kládli väčší dôraz na ekologickú validitu pred uplatňovaním prísnej psychometrie. V praxi to znamenalo používanie takých položiek výskumu, s ktorými sme sa predtým stretli v reálnom rozprávaní (predvýskum) pred jednoznačnými položkami, ktoré vystihujú napr. rodové stereotypy, ale nie sú bežne používané vo vysokoškolských debatách či diskurzoch.

Výskum rodových stereotypov bol v kvalitatívnej časti uskutočnený nepriamo, kvôli možným

⁴ nie je ďalej osobitne analyzované, len v súvislosti s ostatnými témami

⁵ Inšpiratívne pre tvorbu metód boli najmä: pološtrukturované interview zamerané na vyjednávanie rodovej identity (Abrams, 2003), prípadová štúdia zameraná na bytie človekom a bytie ženou u postgraduálnych študentov (Leathwood, 2005), skupinové diskusie zamerané na rodovú nerovnosť (Peace, 2003), survey a následné focusové skupiny zamerané na sebacenzúru v debatách v školskom krúžku (Hyde, Deal, 2003).

problémom so sociálnou žiadúcnosťou. Na rodové stereotypy neboli priamo adresované otázky, aj keď viaceré k nim smerovali, zamerali sme sa na ne až pri samotnej analýze.

3.2. Kvantitatívny výskum

Kvantitatívny výskum zahŕňal dva dotazníkové prieskumy zamerané na to, ako muži a ženy na vysokých školách vnímajú rodové stereotypy. Prvý dotazníkový prieskum mapoval základné sledované oblasti, druhý bol zameraný na upresnenie, resp. rozšírenie poznania získaného prvým dotazníkovým prieskumom.

Dotazník 1

Tematické zameranie dotazníka 1:

1. Rodové stereotypy v primárnom prostredí a na VŠ
2. Rodová identita⁶
3. Telo a sexualita
4. Životné ašpirácie
5. Názory na feminizmu
6. Názory na gender mainstreaming
7. Diskriminácia respondentiek a respondentov na základe rodu⁷
8. Skúsenosti s násilím týkajúcim sa vlastnej osoby

(celé znenie otázok dotazníka je v prílohe2: dotazník 1)

Výskumná vzorka: n = 206 študentiek a študentov, priemerný vek = 22,6, ženy = 47,3%, muži = 52,7% (ďalšie podrobné charakteristiky vzorky pozri v prílohe3)

Dotazník 2

Tematické zameranie dotazníka 2:

1. Rodové typizácie vysokoškoláčok a vysokoškolákov
2. Sémantická reprezentácia ženy a muža u vysokoškoláčok, vysokoškolákov
3. Pracovné ašpirácie, životné plány
4. Diskriminácia respondentiek a respondentov na základe rodu
5. Sexuálne obťažovanie⁸
6. Názory na feminizmus
7. Názory na gender mainstreaming

(celé znenie otázok dotazníka je v prílohe 4)

6 V tejto otázke sme sa nezameriavali na všetky identity, ale len na tie, ktoré sa nám zdali byť relevantné pre skúmanú vzorku respondentov a respondentiek, kľúčová pritom bola rodová identita, skúmaná v tomto prípade položkou: dôležitosť byť mužom alebo ženou. Ak odpovedajúci/e nenašli medzi predloženými 16 charakteristikami také, ktoré ich mohli dobre vystihnúť, mohli ďalšie charakteristiky uviesť vo voľnej odpovedi: iné. Táto možnosť bola využitá len minimálne.

7 V tejto otázke, ktorá sa viazala na otázku týkajúcu sa identít sme nezaznamenali iné diskriminácie než tie, ktoré sa týkali predkladaných identít.

8 V tejto správe nebolo spracované. Túto otázku spracujeme dodatočne pri porovnaní s výsledkami z výskumu z Lučenca.

Výskumná vzorka: n = 282 študentiek a študentov, priemerný vek = 22,1, ženy = 53,2%, muži = 46,8% (ďalšie podrobné charakteristiky vzorky pozri v prílohe 5).

3.3. Kvalitatívny výskum

V kvalitatívnom výskume sme hlbšie explorovali jednotlivé témy a zisťovali sme špecifiká vnímania rodových stereotypov u vysokoškoláčok a vysokoškolákov.

Interview

Témy interview:

1. Rodová identita (najmä na VŠ)
2. Postavenia respondentiek a respondentov na VŠ
3. Aktéri/aktérky a pravidlá vysokoškolského prostredia týkajúce sa žien a mužov
4. Prístup k poznaniu a skúsenosti s mocou
5. Vnímanie tela a sexuality
6. Životné aspirácie
7. Názory na feminizmus
8. Poznanie gender mainstreamingu

Na základe prvej fázy dotazníkového prieskumu boli do interview zapracované nasledovné témy:

- rozdiely vo vnímaní VŠ prostredia a domáceho prostredia
- vnímanie seba, zaradenie, role, videnie seba v budúcnosti - ideál a predpokladaná realita
- čo by študentky a študenti mohli, chceli, boli ochotní/é, vedeli robiť
- feminizmus podľa žien a mužov
- strata príležitostí na VŠ

Bolo tiež uskutočnené pilotné overovanie zrozumiteľnosti interview a focusovej diskusie ako aj potenciálneho prínosu vzhľadom na výskumné zámery. Pilotné overovanie bolo uskutočnené so študentkami a študentmi kurzu "Metodológia psychologického výskumu" na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v zimnom semestri 2005/2006. Výsledky overovania sú dokumentované v ich seminárnych prácach. Celkový záver hovorí o zrozumiteľnosti a prínose uvedených metodík pre zamýšľaný výskum.

(celé znenie otázok interview je v prílohe 6 – scenár interview).

Výskumná vzorka:

Celkove bolo realizovaných 27 interview: 18 interview so študentkami a študentmi (10 žien a 8 mužov), 6 interview s VŠ pedagógmi/pedagogičkami (3 muži a 3 ženy) a 3 interview so zamestnancami/zamestnankyňami (1 žena, 2 muži).

Focusové diskusie⁹

Témy focusovej diskusie:

1. Rodová identita (najmä VŠ) študentiek a študentov
2. Aktéri/aktérky a pravidlá vysokoškolského prostredia pre študentky a študentov
3. Prístup k poznaniu a skúsenosti s mocou
4. Životné ašpirácie
5. Názory na feminizmus
6. Poznanie gender mainstreamingu
(celé znenie otázok focusovej diskusie je v prílohe 7 – scenár diskusie)

Výskumná vzorka:

Celkove bolo zrealizovaných 5 diskusií: 1. študentky a študenti Pedagogickej fakulty UK, 2. študentky a študenti Pedagogickej fakulty UK po absolvovaní kurzu rodových štúdií, 3. zmiešaná skupina študentiek a študentov z Pedagogickej a Filozofickej fakulty UK, 4. zmiešaná skupina študentiek a študentov z rôznych fakúlt (PríF, TU, EU) a 5. skupina zamestnancov a zamestnankýň pedagogickej fakulty. Priemerný počet účastníčok/účastníkov diskusie bol 5, v každej skupine bolo vyvážené zastúpenie mužov a žien.

Výskum bol realizovaný na prelome rokov 2005-2006.

3.3. Celkový prehľad výskumnej vzorky

Výskumnú vzorku tvorili predovšetkým študentky a študenti Pedagogickej fakulty UK, Filozofickej fakulty UK a VŠVU. Na doplnenie celkového obrazu sme do vzorky zaradili aj učiteľky a učiteľov z uvedených fakúlt a vysokej školy, ako aj študentky a študentov z niektorých ďalších vysokých škôl.

⁹ Focusová diskusia je kvalitatívna metóda. Je to diskusia facilitovaná výskumníkom/výskumníčkou tak, aby sa diskusia koncentrovala na zvolené témy.

Tabuľka č. 1: Celkový prehľad výskumnej vzorky

		Dotazníky	Interview	Diskusie
Študenti/ky:	Pedagogická fakulta UK	254	6	2
	Filozofická fakulta UK	49	4	1
	Vysoká škola výtvarných umení	33	4	
	Prírodovedecká fakulta UK, Technická Univerzita, Ekonomická Univerzita	101	4	1
VŠ pedagógovia/ pedagogičky:	PedF+ FilF+VŠVÚ	39	6	
Administratívne pracovníčky/ pracovníci:	PedF+FilF+VŠVÚ	10	3	1
Spolu:		545	27	5

Zastúpenie žien a mužov v jednotlivých častiach vzorky bolo vyvážené.

3.4. Spracovanie výsledkov

Výsledky kvantitatívnej časti výskumu boli spracované za pomoci relevantných matematicko-štatistických metód¹⁰ (kompletné výsledky k jednotlivým sledovaným výskumným oblastiam sú k dispozícii u autora). Základná línia spracovania výsledkov vychádza z porovnávania reflexií mužov a žien. V niektorých prípadoch sú sledované rozdiely medzi vysokými školami a fakultami (napr. v otázke poznania pojmu gender mainstreaming a v potrebe kurzov týkajúcich sa rodovej problematiky).

Výsledky kvalitatívnej časti výskumu boli spracované pomocou tematickej obsahovej analýzy (kompletné výsledky sú k dispozícii u autora). Dôraz bol kladený na objavovanie *vynárajúcich sa* kategórií, t.j. kategórií, ktoré sa u posudzovateľov objavovali v súvislosti s predchádzajúcim poznaním alebo s už existujúcimi predchádzajúcimi kategóriami. Pri analýze sme postupovali podľa upravenej metódy ukotvenej teórie (Strauss, Corbinová, 1999).¹¹

V kvalitatívnej analýze sa jednotlivé kategórie vytvárali bez ohľadu na predchádzajúce kvantitatívne zistenia a len v hrubom rámci kladených otázok interview, resp. focusových diskusií. Takto vznikol priestor na objavovanie sa nových kategórií. Technicky tiež nebolo možné súčasne pracovať s takým veľkým množstvom kvantitatívnych a kvalitatívnych dát. Zlúčenie kvantitatívnej a kvalitatívnej analýzy sa realizovalo ako posledný krok, ktorého výsledkom je táto správa.

¹⁰ Výpočty a analýzy bolo možné uskutočniť vďaka software SPSS a ATLAS-ti KVS BK SAV.

¹¹ Metódy ukotvenej teórie (Grounded theory method): 1. Kódovanie: text je preskúmaný a hľadajú sa kategórie významov a sú kódované. Niektoré kategórie sú deskriptívne a niektoré sú viac abstraktné. Kategórie sa pritom vynárajú z textu. Postupne sa buduje sieť kategórií. 2. Konštantná komparatívna analýza: opäť sa vrátime k textu a hľadáme to, čo sme minule mohli prehliadnuť, a porovnávame to s tým, čo už máme, čo môže viesť k identifikovaniu významných subkategórií. Hľadáme aj nekonzistenciu a negatívne príklady. 3. Teoretické samplovanie: Uvažujeme nad tým, prečo ľudia takto píšú, hovoria, niečo zobrazujú (abdukcia).

V záverečnom spracovaní – syntéze výsledkov sme hľadali podobnosti, rozdielnosti, špecifiká kvantitatívnych a kvalitatívnych výsledkov. Najčastejší spôsob syntézy bol, že kvantitatívne výsledky naznačili istý trend a kvalitatívne výsledky ho špecifikovali, rozvinuli, resp. problematizovali a potom nastávalo nové kolo analýz a nová syntéza.

Ďalej nasledujú výsledky. Najskôr uvádzame základné zistenia v tej ktorej oblasti, kde na základe vyššie popísaného princípu triangulácie porovnávame a kombinujeme výsledky kvalitatívnej a kvantitatívnej analýzy. Výsledky sú podopreté dôležitými tabuľkami a typickými citáciami, ďalšie podrobné tabuľky sú uvedené v prílohe.

V texte výsledkov používame niekoľko druhov písma:

- text v úvodzovkách znamená našu formuláciu vychádzajúcu z výpovedí,
- kurzívou je písaný text použitý v metodikách,
- text kurzívou v úvodzovkách vyjadruje presné výpovede respondentiek a respondentov.
- text zvýraznený hrubým vyjadruje významné zistenia,
- ostatný text je textom popisov a interpretácií.

4. Hlavné výskumné zistenia

4.1. Rodové stereotypy

Táto časť výsledkov sa zaoberá otázkami: či súčasní vysokoškolskí študenti a študentky vnímali rodové stereotypy v sociálnom prostredí, kde vyrastali, čo pre nich z rodového hľadiska znamenal prechod na vysokú školu, či a ako vnímajú rodové stereotypy vo vysokoškolskom prostredí. Tiež nás zaujímalo, či a ako súvisí vnímanie rodových stereotypov s rodovou identitou, vnímaním tela a sexuality a s plánmi do budúcnosti.

4.1.1. Vnímanie rodových stereotypov a tlakov na uplatňovanie rodových stereotypov v prostredí, v ktorom vyrastali vysokoškooláci a vysokoškooláčky

Výsledky dotazníkového výskumu mapujú, ako boli registrované, resp. vnímané rodové stereotypy vysokoškoolákmi a vysokoškooláčkami v prostredí, v ktorom vyrastali. Výpovede v interview a focusových skupinách prinášajú ďalšie informácie o tomto vnímaní, ale aj to, nakoľko sú rodové stereotypy očakávané, vyžadované, nanucované, čo spoločne vyjadrujeme pojmom tlaky na uplatňovanie rodových stereotypov v pôvodnom prostredí.

4.1.1.1. Kvantitatívna analýza

Celkove, podľa prvej analýzy škál¹² dotazníkového prieskumu, bol v detstve vnímaný skôr ústup od uplatňovania rodových stereotypov.

Zaznamenali sme príklon k názorom, postojom, ktoré eliminujú rodové stereotypy: *ženy sa v myslení vyrovnávajú mužom, každý je individualita a nezáleží na pohlaví, ženy a muži spoločne zarábajú a spoločne sa rozhodujú o dôležitých veciach.* Prevahu mal tiež názor, *že je rovnako dôležité pre chlapcov aj pre dievčatá, aby sa dostali na vysokú školu.* Na rozdiel od predchádzajúcich zistení (Lukšík, Švihelová, Varmuža, 2005) sa v tejto vzorke vysokoškoolákov nepreukázalo to, *že sa ženy musia prispôsobovať, nemôžu byť nezávislé a rešpektované.*

Na druhej strane študenti, rovnako ako aj študentky vnímali vo svojom prostredí, v ktorom vyrastali, stereotyp *”citovo založenej ženy”*: *žena je od prírody citovo založená*, doplnený o sociálny rozmer tejto citovosti: *žena má byť nežná, milá, usmievavá.*

Študenti oproti študentkám významnejšie registrovali vo svojom okolí v detstve niektoré rodové stereotypy. Porovnanie odpovedí žien a mužov ukázalo, že muži v štatisticky väčšej miere registrovali v prostredí, kde vyrastali, názor stanovujúci dominanciu muža v rodine: *hlavou rodiny má byť muž*, ako aj význam ženského výzoru: *u ženy záleží na tom, ako vyzerá, a ženy sa presadzujú v práci tým, ako vyzerajú (bližšie tabuľka 2).*

12 Porovnanie priemerov a smerodatných odchýliek v jednotlivých škálach

Tabuľka č. 2: Vnímané rodové stereotypy v pôvodnom prostredí: porovnanie žien a mužov:
Ktoré výroky platili v prostredí, kde ste vyrastali pred vstupom na vysokú školu?
 (skrátaná otázka z dotazníka 1)

	respondentky/ respondenti	n	M	SD	t	Sig.
Hlavou rodiny má byť muž	Ženy	94	3,29	1,21		
	Muži	106	3,77	1,05	-3,04	,003
U ženy záleží na tom, ako vyzerá	Ženy	92	3,14	1,19		
	Muži	107	3,59	1,07	-2,79	,006
Ženy sa presadzujú v práci tým ako vzzerajú	Ženy	93	2,53	1,07		
	Muži	107	3,18	1,09	-4,18	,000

V tabuľke sú len položky, v ktorých sa ženy a muži v svojich odpovediach štatisticky líšili.

Škála v dotazníku: 5(výrazne platilo)...1(výrazne neplatilo)

N = počet, M = aritmetický priemer, SD = smerodajná odchýlka, t = t-test, Sig. = štatistická významnosť
 zeleným je zvýraznený štatisticky významnejší príklon mužov k tejto otázke

4.1.1.2. Kvalitatívna analýza

Analýza kvalitatívnych údajov ďalej odhalila existenciu rodových stereotypov, resp. tlakov na prispôsobenie sa rodovým normám týkajúcich sa výzoru žien a správania sa chlapcov a dievčat.

Výpovede v interview ukazujú, že sociálne prostredie vytvára tlak na to, aby dievčatá dobre vyzerali, aby sa starali o seba. Tento tlak má silnú zotrvačnosť, napr.:

„Žijeme v stereotype, kde ženy sú atakované, aby dobre vyzerali, a sú nútené, aby dobre vyzerali. Ten vzťah u žien je veľmi podstatný. A ktorý muž povie, že mu na tom nezáleží, tak klame. Mám veľmi blízkych priateľov, ktorí uznávajú iné hodnoty, než je telesná krása, napriek tomu otvorene hovoria o tom, že je to podstatné. Vždy sa pozriem ako chlap na ženu, je to otrasné, keď sa žena nevie obliecť“. (P15: UČITEĽKA PEDF).

Nasledujúca citácia naznačuje, že vymanenie sa z dievčenskej "detskej" závislosti a nesamostatnosti je pravdepodobne možné cez zvýraznenie vonkajších znakov ženskosti.

„To je možno mojím výzorom, že by sa ľudia ku mne správali inak, keby som inak vyzerala, tam je jedine tá diskriminácia a to cítim, že napriek tomu, na akom poste som, ma všetci vnímajú veľmi detsky. Musím sa dosť namaľovať a inak obliecť a nemôžem si vlastne dovoliť vyjsť v rifliach, v tričku, lebo tí ľudia by sa správali úplne inak, a už som si to zažila a už to nechcem zažiť.“ (P12: ŠTUDENTKA PEDF).

Výsledky ukázali rozdiely vo výchove dievčat a chlapcov v duchu väčšej slobody pre chlapcov a prísnejších pravidiel pre dievčatá. Muži, terajší študenti, vo výpovediach uvádzali, že v ich detstve vo výchove "mali všetko dovolené", ale vedeli, kde je ich hranica, a neskúšali extrémny, mali väčšiu voľnosť v pohybe, mohli si viac dovoliť, tým boli viac vychovávaní k samostatnosti. Medzi "mierne pravidlá" patrila ohľaduplnosť k starším, slušnosť - neskákanie do reči. Takéto mierne pravidlá mali dievčatá len výnimočne v type výchovy "free". Dievčatá vnímali vo výchove dievčat a chlapcov princíp dvojitého metra. Na základnej škole sa tento

dvojitý meter používal tak pri hodnotení študijných výsledkov, ako aj v správaní. Výchova dievčat sa riadila pravidlami "to, čo sa nemá" a "čomu sa treba prispôbiť".

Model, ktorý fungoval na základnej škole, bol ten (tak ho interpretujú dievčatá), že "chlapci sú zlí, a preto môžu/musia robiť zlé veci" (frajerstvo, záškoláctvo, marihuana), resp. „keď sa niečo zlé stane, urobili to chlapci“ (interpretované chlapcami).

- A na strednej škole? Tam si vnímala nejaké tie rozdiely? „- No tak skôr toto isté. - Toto isté... - Chlapci jednoducho mohli byť viac neslušni ako dievčatá. Keď holka spravila to isté, tak už sa považovala za neposlušnú, lebo nemalo by sa to.“ (P27: ŠTUDENTKA FILF).

Študentky v detstve vnímali, že deľba rolí a prác je v neprospech dievčat. Niektoré dievčatá vnímali výrazné rozdiely v tom, čo museli robiť dievčatá a čo chlapci: dievčatá všetky domáce práce (niekedy aj tzv. mužské práce v záhrade), chlapci len okrajovo. Tlak na akceptovanie týchto rozdielov bol posilňovaný rôznymi hrozbami.

Rodové stereotypy sa ukázali byť prekážkou dosiahnutia plnohodnotného vzdelania pre dievčatá. Dievča, na základe stereotypu, že chlapci sú technicky zdatnejší, mali bránené na technických stredných školách získať technické vzdelanie/poznanie.

- A čo to bolo za školu? „-SPŠ, TIS odbor, čiže sme mali veľa ekonomiky, mali sme strojopis, k čomu som nikdy neinklinovala, a skôr vlastne sme mali veľmi málo tých technických predmetov a tam ma to hnevalo napríklad, lebo neviem, či je tam otázka rodová, lebo keďže sme boli dievčenská trieda, tak absolútne nič sme sa nedozvedeli z tej techniky, pretože nás brali tak, že á, baby... Čiže nikto nám neodovzdal technické informácie, ktoré evidentne sme asi mali záujem prijať každá jedna z nás, zrejme, pretože sme išli hold na technickú školu. Takže bolo to také, vychádzala som zo školy a mala som pocit, že nič neviem. Pretože o technike, o ktorú som sa zaujímala, som sa vlastne nedozvedela nič a veci, ktoré ma nezaujímali, som sa musela učiť, takže tak.“ (P21: ŠTUDENTKA VŠVU).

4.1.2. Prechod na vysokú školu

V tejto analýze sme sledovali, ako bola vnímaná zmena prechodu z pôvodného sociálneho prostredia do prostredia vysokej školy osobitne u žien a mužov.

4.1.2.1. Kvantitatívna analýza

Ženy vnímajú vysokoškolské prostredie z hľadiska rodu ako menej reštriktívne. Naďalej však pretrvávajú tlak na výzor žien, objavuje sa aj tlak na prispôsobovanie sa mužom. Ženy tiež uvádzali, že majú menší vplyv na rozhodovacie procesy.

Vysokoškolské prostredie podporuje študentky, aby mohli byť nezávislejšie, nemuseli toľko dbať na mienku okolia, boli viac rešpektované medzi mužmi (pozri bližšie: tabuľky 11, 12, 13 v prílohe). Na druhej strane u žien vo VŠ prostredí viac záleží na tom ako vyzerajú, pretože je to pravdepodobne spôsob, akým sa môžu vo vysokoškolskom prostredí presadzovať. Ženy tiež nemôžu byť také spontánne ako doma a majú menší dosah na spolurozhodovanie s mužmi. Rešpekt teda zrejme neznamená možnosť spolurozhodovania. Napriek uvedeným zmenám naďalej ostáva súvislosť medzi rodovými tlakmi v domácom prostredí a na VŠ u dievčat. Podobná súvislosť platí aj u chlapcov (pozri bližšie: tabuľky 14, 15 v prílohe).

4.1.2.2. Kvalitatívna analýza

Prechod na vysokú školu znamenal pre dievčatá ďalšie zmeny: uvedomenie si naučených rodových stereotypov, oslobodenie sa od názorov rodičov, oslobodenie sa od domácej "drezúry", všeobecné oslobodenie sa.

„- Dobré a keď ideme na prechod zo strednej školy na výšku, aké to bolo? - Nesmierne som sa tešila, cítila som sa strašne slobodná, sama sebou oproti strednej a nádherne. Nemala som s tým absolútne žiadny problém.“ (P21: ŠTUDENTKA VŠVU).

U chlapcov neznamenal prechod na VŠ výraznejšiu sociálnu alebo osobnú zmenu. Hovorili skôr o plynulom prechode alebo ho dokonca nevnímali ako zmenu.

Prechod na VŠ pre časť študentov a študentiek znamená tiež prechod z rurálneho do mestského prostredia.

4.1.1.1. Kvantitatívna analýza

Vysokoškolské mestské prostredie poskytuje viac príkladov na rušenie stereotypov:

D: Mňa to veľmi prekvapuje, že je strašne veľa mužov s kočíkmi. A vôbec sa za to nehanbia. Na dedine je to nepredstaviteľné, že by nejaký muž tlačil kočík a žiadna žena vedľa neho. I: Čiže v BA. D: Áno, že na dedine sú tie ženy utláčané. V meste je to také, že je normálne, že sa ľudia rozvádajú. (P25: DISKUSIA - ŠTUDENTKY/TI PDF PO ABSOLVOVANÍ RODOVÝCH ŠTÚDIÍ).

Vzťah študentiek k ľuďom z ich pôvodného prostredia (najmä primárna rodina) je v mnohých prípadoch problémový. V súčasnosti charakterizuje vzťah dievčat k primárnemu prostrediu niekoľko znakov: ambivalencia – príťažlivosť domova a zároveň "okovy", nezáujem zo strany domova, čo privoláva "depresiu", pretváрка (v každom prostredí sa treba pretvarovať), pretrvávajúci tlak na ženskú rolu, napr.:

Veľmi rada tam chodím, ale má to aj odpudivé stránky, a preto tu bývam. Sú tam také okovy, rodičia, že kedy prídem domov, ako a asi to bude aj tým, že som dievča. (P28: DISKUSIA – ŠTUDENTKY/TI PDF A FILF).

4. 1. 3. Vnímanie rodových stereotypov a tlakov na uplatňovanie rodových stereotypov vo vysokoškolskom prostredí

Ďalej sme sledovali, kto a do akej miery vníma rodové stereotypy vo vysokoškolskom prostredí

4.1.3.1. Kvantitatívna analýza

Podobne ako v pôvodnom prostredí, aj vo vysokoškolskom prostredí muži vo výrazne väčšej miere než ženy vnímajú niektoré rodové stereotypy. Vo vysokoškolskom prostredí je podľa mužov tlak na ženy prispôbovať sa mužom. Muži vnímajú stále tlak na podceňovanie žien v rozumovej oblasti. Muži tiež vo väčšej miere pozorujú, že ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú (posledné spomenuté potvrdzujú predchádzajúce zistenia aj u dievčat). Ženy sa na druhej strane vo väčšej miere stotožňujú s názorom, že ženy sú v myslení rovnocennými partnerkami mužov (posledná položka žltým v tabuľke 3).

Tabuľka č. 3: Vnímané tlaky na rodové stereotypy, resp. tendencie k ich eliminácii (posledná položka žltým) vo VŠ prostredí:

	respondentky/ respondenti	N	M	SD	t	Sig.
Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia	Ženy	93	1,80	1,04		
	Muži	107	2,19	1,10	-2,58	,011
Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	Ženy	93	2,90	1,06		
	Muži	106	3,23	1,15	-2,05	,041
Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú	Ženy	93	3,23	0,98		
	Muži	108	3,62	1,05	-2,67	,008
Ženy sa v myslení vyrovnávajú mužom	Ženy	93	4,20	1,27		
	Muži	107	3,69	1,17	3,30	,001

Škála v dotazníku: 5(výrazne platí)...1(výrazne neplatí)

*n = počet, M = aritmetický priemer, SD = smerodajná odchýlka, t = t-test, Sig. = štatistická významnosť

zeleným je zvýraznený štatisticky významnejší príklon mužov k tejto otázke, modrým štatisticky významnejší príklon žien k tejto otázke

4.1.3.2. Kvalitatívna analýza

Kvalitatívna analýza ukázala tak oslabovanie, ako aj posilňovanie niektorých rodových noriem.

Oslabovanie rodových noriem pripisujú respondentky a respondenti faktu, že na VŠ nevznikajú každodenné osobné vzťahy učiteľ/učiteľka- žiaci/žiačky, ako je to na ZŠ a SŠ sú silnejšie rodové normy v dôsledku všeobecného silnejšieho „zaškatulkovaniu“ ľudí. Podľa výpovedí ženy a muži „využívajú každý svoje danosti“ (dievčatá na skúškach u mužov a naopak) a neplatia teda žiadne striktné normy.

Posilňovanie rodových noriem. Na posilňovaní rodových noriem sa napr. na fakultách, kde je prevaha dievčat, podieľa skutočnosť, že dievčatá „splývajú“, sú nenápadné, chlapci dokážu zapôsobiť, dosiahnuť svoje, hoci nemajú vedomosti. Aj keď popritom platí, že dievčatá sú od základnej a strednej školy usilovnejšie a viac chcú niečo dosiahnuť (predovšetkým lepšie známky) než chlapci. Dievčatá sú stále pod istou komunikačnou kontrolou: chlapec môže povedať niečo hlúpe, ale dievča nie.

Vo VŠ prostredí môže dochádzať aj k spontánnemu zviditeľneniu a eliminácii rodových stereotypov. Aj keď na začiatku nie sú predstaviteľné niektoré rodové role, napr. sekretár, napokon sa ukáže, že táto predstava je reálna.

CH:...Napríklad muža sekretára si neviem predstaviť. D: Prečo? CH: Neviem. To by bol chaos, musel by byť zoženstelený pedant. Ja si to neviem predstaviť. D: Lebo si to nikdy nevidel. I: A vy ste videli? D: Nevideli, ale vieme si to predstaviť. D: Neviem, možno preto je to problém, lebo to tu nie je zažité. Prečo by to nemohol robiť muž? I: A vy by ste robili sekretárku? D: Ja som robila. I: A čo? D: Nič. CH: Ono sa to už tak vyrovnáva. Že tie pokladnice v Tesco, tak kedysi to bola čisto ženská doména a dnes už je to jedno. (P25: DISKUSIA - ŠTUDENTKY/TI PDF PO ABSOLVOVANÍ RODOVÝCH ŠTÚDIÍ).

Keďže v tomto prípade išlo o študentov, ktorí absolvovali kurz rodových štúdií, môže byť v pozadí tohto zviditeľnenia rodových stereotypov poznanie alebo skúsenosť získané na tomto kurze a spontánne uplatnené v danej debате.

Z uvedených výsledkov sa otvára otázka: Nie je vnímanie, pozorovanie tlaku základom posilňovania a nie je prehliadanie základom prispôsobenia sa?

4.1.4. Súvislosti vnímania rodových stereotypov a rodovej identity¹³

V nasledujúcej časti sme sa zaoberali tým, či a ako súvisia rodové stereotypy s rodovou identitou.

Kvantitatívna analýza

Výsledky ukázali, že rodová identita (v zmysle pripísania svojej osobe charakteristiky žena) **je dôležitejšia pre tie ženy, ktoré vyrastali v prostredí, kde boli/si uvedomovali rodové stereotypy.** Takáto rodová identita bolo dôležitejšie pre tie ženy, ktoré vyrastali v prostredí, kde záležalo na tom, ako žena vyzerá, kde ženy boli v práci diskriminované a muži sa cítili byť nadradení, pretože zarábali viac peňazí, a kde neplatilo, *že každý je individualita a nezáleží na pohlaví, ako sa kto správa* (bližšie pozri tabuľku 16a v prílohe). Rodová identita u mužov nesúvisela so žiadnym zo sledovaných vplyvov pôvodného prostredia.

Výraznejšiu rodovú identitu sme zaznamenali u tých študentiek, ktoré si vo väčšej miere vo vysokoškolskom prostredí uvedomujú tlak zo strany sociálneho okolia na výzor ženy a u tých, ktoré registrujú podceňovanie žien v intelektovej oblasti, a tiež u tých, ktoré prejavili nízku mieru uvedomenia si vlastnej individuality vo vysokoškolskom prostredí (bližšie pozri tabuľku 16b). Rodová identita u mužov nesúvisela so žiadnym zo sledovaných vplyvov VŠ prostredia¹⁴.

4.1.5. Prekážky, strata príležitostí z dôvodu rodu a výhody z dôvodu rodu na vysokej škole

Kvantitatívna analýza

Všeobecne (nielen na vysokej škole) **sa ukázala mierne vyššia miera diskriminácie vysokoškoláčok ako žien oproti vysokoškolákovi ako mužovi.** Ženy pociťujú väčšiu diskrimináciu z dôvodu toho, že sú Slovenky, muži viac preto, že sú veriaci (pozri tabuľka 4).

¹³ Rodová identita bola v dotazníku operacionalizovaná ako dôležitosť pripisovania si charakteristiky žena, resp. muž.

¹⁴ Na tomto výsledku sa môže podpisovať aj o niečo nižší počet položiek, týkajúcich sa mužov (pozri bližšie prílohu dotazník 1).

Tabuľka č. 4: Diskriminácia z dôvodu niektorej z identít

Stalo sa Vám, že ste boli z dôvodu niektorej z uvedených charakteristík (občan/ka, Slovák/Slovenka...) diskriminovaný/á?

Respondentky/ Respondenti		Žena/ Muž*	Slovák/ Slovenka	Veriaci/ Veriaca
Ženy	N	15,0	17,0	9,0
	%	32,6	37,0	19,6
Muži	N	11,0	7,0	11,0
	%	26,8	17,1	26,8

*uvádzame len tie charakteristiky, v ktorých sa vyskytli rozdiely medzi mužmi a ženami, úplné výsledky sú k dispozícii u autora.

Výsledky ukázali vyššiu mieru registrovaných prekážok z dôvodu rodu aj vyššiu mieru vnímaných strát príležitostí z dôvodu rodu u vysokoškoláčok (štasticky sa však nelíšili od vysokoškolákov). Zistili sme tiež, že vysokoškoláčky uvádzali vyššiu mieru výhod z dôvodu rodu ako vysokoškóenci (štasticky sa líšili od vysokoškolákov). Prekážky z dôvodu toho, že je študentka ženou, sa vyskytovali v 21,3% a u študentov prekážky z dôvodu toho, že je študent mužom, sa vyskytovali v 13%, rozdiel však nebol štasticky významný. Rovnako sme zistili aj vyššiu mieru straty príležitostí z dôvodu rodu: vysokoškoláčky (19,4%) a vysokoškóenci (13%). Na druhej strane vysokoškoláčky uvádzali vyššiu mieru výhod z dôvodu, že sú ženami (45,7%), ako vysokoškóenci z dôvodu, že sú mužmi (27,9%). Tento rozdiel bol aj štasticky významný.¹⁵

Rozdiely medzi ženami a mužmi v tejto otázke na jednotlivých sledovaných fakultách a vysokých školách uvádzame v tabuľkách v prílohe 17, 18, 19.

4.1.6. Súvislosti rodových stereotypov a životných, pracovných ašpirácií

Kvantitatívna analýza

Korelačná analýza¹⁶ ukázala, že tie dievčatá, ktoré vyrastali v prostredí, kde neboli ostré rodové stereotypy majú v súčasnosti vyššie ambície v pracovnej oblasti.

Vyššie ambície v pracovnej oblasti u študentiek korelovali s nasledovnými výrokmi, ktoré charakterizovali prostredie, v ktorom vyrastali:

- *muži sa vedia postarať o malé deti*
- *je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby sa dostali na VŠ*
- *na žene napokon ostávajú domáce práce*

¹⁵ Kompletne výsledky sú k dispozícii u autora

¹⁶ úplné výsledky sú k dispozícii u autora

Plány zamerané na zarábanie peňazí sa u študentiek korelovali s nasledovnými výroky, ktoré charakterizovali prostredie, v ktorom vyrastali:

- *odmietaním tradičnej del'by rolí v rodine*
- *rovnakým pracovným zapojením sa muža aj ženy*
- *ale aj s názorom, že ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, ale len medzi sebou.*

Plán do budúcnosti zameraný na budovanie rodiny nekoreloval so žiadnymi zo sledovaných znakov prostredia, kde vyrastali.

Naopak chlapci, ktorí vyrastali v prostredí, kde sa posilňovali rodové stereotypy, majú vyššie ambície v pracovnej oblasti. Ambície študentov v budovaní rodiny sa viažu na kombináciu vnímanej existencie rodových stereotypov a ich elimináciu v prostredí, kde vyrastali.

Korelačná analýza u študentov ukázala, že ich vyššie ambície v pracovnej oblasti súvisia s pozorovaním nasledujúcich znakov prostredia, v ktorom vyrastali:

- *žena má byť nežná, milá, usmievavá*

Plány do budúcnosti zamerané na zarábanie peňazí u študentov koreloval s nasledovnými znakmi prostredia, v ktorom vyrastali:

- *ženy sa presadzujú výzorom*
- *muži sú nadradení*
- *žena má byť nežná, milá, usmievavá*

Plán do budúcnosti zameraný na budovania rodiny u študentov koreloval s vnímaním nasledovných znakov prostredia, v ktorom vyrastali:

- *muž sa vie postarať o malé deti*
- *každý je individualita a nezáleží na pohlaví, ako sa kto správa*
- *hlavou rodiny má byť muž*
- *muži sú rozvážnejší a ženy citovejšie.*

4.2. Identita

4.2.1. Vnímanie seba a iných

Mnohé rodové normy, resp. stereotypy sa prejavujú v tom, aké vlastnosti, charakteristiky prisudzujem sebe ako mužovi alebo žene a tiež, aké vlastnosti, charakteristiky prisudzujú muži ženám a ženy mužom. Tieto otázky boli tiež predmetom nášho výskumného záujmu.

Kvantitatívna analýza

V prisudzovaní mužských a ženských vlastností vlastnej osobe prevažne platia rodové

normy, resp. rodové stereotypy¹⁷, t.j. že ženám sa pripisujú tzv. tradičných ženské vlastnosti a mužom zase mužské. Výsledky ukázali (tabuľka 20 v prílohe), že študentky sa vnímajú ako aktívnejšie, citovejšie, hravejšie, starostlivejšie a upravenejšie v porovnaní s tým, ako sa vnímajú študenti. Študenti sa vnímajú ako impulzívnejší, sebavedomejší, silnejší, nezávislejší, dominantnejší a rozhodnejší. Z rámca rodových stereotypov v tejto oblasti sa, zdá sa, vymyká len aktivnosť študentiek.

Rodové normy, resp. stereotypy sa tak u študentiek, ako aj študentov oslabujú, keď sú ženské vlastnosti porovnávané s mužským, a naopak. Porovnanie toho, ako vnímajú študentky seba a ako vnímajú mužov, ukazuje, že seba hodnotia ako citovejšie, sebavedomejšie, silnejšie, krajšie, rešpektovanejšie, nezávislejšie, rozhodnejšie, atraktívnejšie a úspešnejšie. Teda ich vnímanie seba je v tomto prípade relatívne menej stereotypné, než to, keď hodnotia len samy seba. Ženy mužom, v porovnaní so sebou, pripisujú väčšiu hravosť, impulzivnosť, starostlivosť aj poslušnosť, teda tiež viacero nestereotypných vlastností (tabuľka 21 v prílohe).

Podobne aj porovnanie toho, ako vnímajú študenti seba a ako vnímajú ženy, ukazuje, že seba hodnotia ako aktívnejších, citovnejších, silnejších, upravenejších, krajších, pracovitejších, atraktívnejších a úspešnejších a ženy ako viac dominantnejšie, vyznieva ako menej stereotypné (tabuľka 22 v prílohe).

4.2.2. Preferované a odmietané mužské a ženské vlastnosti

Kvalitatívna analýza

Keďže rodové stereotypy sa prejavujú nielen vo vnímaných vlastnostiach a charakteristikách mužov a žien, ale aj v ich preferovaných vlastnostiach, zamerali sme sa na tiež na túto otázku, a to v kvalitatívnej časti výskumu.

Celkove sa ukazuje, že ženy preferujú vlastnosti u žien, ktoré sú kombináciou tradičných mužských a ženských vlastností. Na druhej strane sa ukazuje, že preferované mužské vlastnosti, a to tak u mužov, ako aj u žien sú poplatné rodovým stereotypom.

Výsledky ukazujú, že ženy oceňujú ženy trpiteľky, "typické" ženy (citlivé, nežné, tolerantné) s prímiesou modernosti: liberálne, nie "bábiky z rozprávky", ženy praktické s nadhľadom, zvládajúce viacero vecí naraz, a tiež také, ktoré sú sami sebou, t.j. samostatné a odvážne, alebo také s kombináciou ženskosti, rozumu a sebavedomia.

Mužom sa na druhej strane viac páčia ženy krásne, talentované, schopné (rozvážne a inteligentné) a liberálne. Podobne ako ženám sa tiež páčia ženy sebavedomé, sebestačné a pribojné.

Rovnako sú negatívne hodnotené ženy hlúpe (alebo štylizujúce sa do polohy hlúpych), precitlivé, príliš urozprávané alebo hašterivé. Ženám navyše prekážajú na ženách intrigy, klebety, závisť a zákernosť.

Muži oceňujú na mužoch priamosť a otvorenosť a tiež racionálnosť, priateľskosť a zápal. Zodpovednosť a ochrana ženy sú medzi mužmi chápané ako tradičné a stále podvedome platné.

¹⁷ V tomto prípade sme nemali možnosť jasného rozlíšenia medzi rodovými normami a rodovými stereotypmi, pretože nepoznáme časovú rezistenciu v prisudzovaní týchto vlastností.

Ženy na druhej strane oceňujú u mužov zodpovednosť, spoľahlivosť a schopnosť byť oporou pre ženu. Tiež oceňujú mužov, ktorí sú bojovní, silní a ktorí dosiahli vysoké posty a sú aspoň trochu romantickí. Podobne ako ženy aj muži na mužoch oceňujú priamosť, racionálnosť (aj efektívnejšiu učenlivosť).

Rovnako sú negatívne hodnotení muži agresívni, nadradení (nad ženy), málo komunikujúci so ženami, užívajúci si život (ale takí sú). Ženám navyše prekážajú muži zbabelí, egoistickí, prelietaví a neporiadni.

Výsledky kvalitatívnej analýzy naznačujú oslabovanie rodových noriem v prisudzovaní tzv. ženských vlastností ženám, a to v rozprávaní (na rozdiel od hodnotenia na škálach v dotazníku). Takéto oslabovanie, zdá sa, netýka sa tzv. mužských vlastností. Akoby tzv. mužské vlastnosti mali silnejšiu rezistenciu na zmenu.

4.2.3. Vnímanie seba a plány do budúcnosti

Kvantitatívna analýza

Výsledky ukázali, že vnímanie seba je u študentiek aj študentov prepojené s ich plánmi do budúcnosti.

Pri vnímaní seba a plánov do budúcnosti sme u študentiek zistili nasledujúce korelácie:

Vnímanie seba		plány do budúcnosti
<i>aktívnosť, úspešnosť</i>	x	<i>pracovná kariéra (ale nie¹⁸ partnerský vzťah)</i>
<i>krása</i>	x	<i>zábava a cestovanie</i>
<i>starostlivosť</i>	x	<i>budovanie si rodiny</i>
<i>dominantnosť a atraktívnosť</i>	x	<i>zarábanie peňazí</i>
		(presné údaje pozri: tabuľka 23 v prílohe)

Vo vnímaní seba a plánov do budúcnosti sme u študentov zistili nasledujúce korelácie:

Vnímanie seba		plány do budúcnosti
<i>aktívnosť</i>	x	<i>budovanie rodiny</i>
<i>citovosť</i>	x	<i>budovanie partnerského vzťahu</i>
<i>hravosť</i>	x	<i>zábava, cestovanie, budovanie partnerského vzťahu</i>
		<i>(ale nie pracovná kariéra)</i>
<i>sila</i>	x	<i>pracovná kariéra a zarábanie peňazí,</i>
<i>krása</i>	x	<i>zarábanie peňazí, zábava, cestovanie,</i>
		<i>(ale nie budovanie rodiny)</i>
<i>spontánnosť</i>	x	<i>zábava a cestovanie</i>
		<i>(ale nie pracovná kariéra)</i>
<i>rešpekt</i>	x	<i>zarábanie peňazí</i>
<i>nezávislosť</i>	x	<i>pracovná kariéra a zarábanie peňazí</i>
		(presné údaje pozri: tabuľka 24, 25 v prílohe)

¹⁸ negatívna korelácia

Ako ukazujú predchádzajúce schémy korelácií, vnímanie seba sa viaže na plány do budúcnosti u žien a u mužov rozdielnym spôsobom. **Výsledky ukazujú, že kým u mužov sa pracovná kariéra spája s tradičnými mužskými vlastnosťami: sila, rešpekt, nezávislosť u žien je to aktivnosť, úspešnosť, dominantnosť a atraktivnosť. Ženy akoby začali (plánujú) využívať "netradičné" vlastnosti v súvislosti so svojou pracovnou kariérou, napr. aktivnosť, úspešnosť, dominantnosť a atraktivnosť.** Tradične sa u žien spája budovanie rodiny so starostlivosťou a u mužov netradične s aktivnosťou.

4.2.4. Dôležitosť mužských a ženských identít

Jedným zo zaujímavých aspektov osobnej identity je vnímanie seba ako ženy alebo muža. Dôležitosť tejto rodovej identity¹⁹ v porovnaní s inými osobnými identitami, napr. občan, občianka, Slovák, Slovenka a pod., boli predmetom nášho ďalšieho záujmu.

4.2.4.1. Kvantitatívna analýza

Prevažujúcou identitou študujúcich žien na vysokej škole, teda toho, ako sa samy vidia, s čím sa osobne stotožňujú, je nenápadná študentka, mladý človek. Prevažujúcou identitou študujúcich mužov na vysokej škole je osobitá individualita. Pre ženy vo vysokoškolskom prostredí sú dôležité identity: študentka, mladý človek. Identita študentky je dôležitejšia ako identita ženy. U žien sú viac, ako u mužov, dôležité identity: budúca pracujúca, človek a žena. Výsledky ukazujú, že u žien sú dôležitejšie identity dcéra, budúca matka a u mužov zase beloch a milenec.

4.2.4.2. Kvalitatívna analýza

Študentky hovoria o sebe a ostatných, že sú na jednej lodi, majú svoje hodnoty. Dievčatá sa nesnažia líšiť od ostatných, snažia sa predovšetkým dokončiť školu, nechcú príliš vynikať. Táto nenápadnosť môže byť pozostatkom podobnej životnej stratégie z predchádzajúceho obdobia. Napr. študentka, keď vyrastala, hrala "smile little pony" a to jej stačilo ku šťastiu. Aj keď ďalšia študentka o sebe rozmýšľa, či je výnimočná alebo priemerná, a teraz keď je študentkou na Slovensku a musí robiť skúšky, tak "nemôže moc vyskakovať". Podobne ďalšia hovorí, že nie je nadštandardná, "extrémne uletený človek nejakým iným smerom", občas sa extravagantne oblečie, "ale to je asi tak všetko". Iná hovorí, že človek sa sám sebou necíti byť nikdy a nikde: "pred každým musíš hrať nejakú rolu proste... aj keď sú veci, ktoré vychádzajú z teba, ale aj tak sa vždy prispôbujes tým druhým, čo oni od teba očakávajú".

Študenti, na rozdiel od študentiek hovoria napr. o svojej tvrdohlavosti a istej uzavretosti alebo o svojom prístupe k okoliu "že mám to v paži". Iný hovorí o sebe, že bol "skrátka taká známa osoba", nebol tichý, ani zakríknutý. Niektorí hovoria, že sa nenechali formovať nikým a ničím a mali na všetko vlastný názor. Ďalší študent hovorí o tom, že každý je iný, nie je tuctový, všetci sa odlišujú svojimi názormi. Hovoria, že sa netreba nechať odradiť: "Keď Vás vyhodí dverami, vráťte sa ako chcete, len sa vráťte" (P10: ŠTUDENT CHTF).

Študentky pociťujú na sebe zo strany študentov istú degradáciu. Napr. názor študentky

¹⁹ operacionalizované v dotazníku ako dôležitosť "charakteristik: občan, občianka, Slovák, Slovenka, žena, muž a pod.

je oceňovaný len v rámci "balenia" (P11: ŠTUDENTKA FILF). Študentky tiež vnímajú degradujúci obraz tzv. "blondínky", že *keď je žena pekná, tak musí byť sprostá, alebo keď niekto niečo urobí zle, napr. pri šoférovaní, tak to musí byť žena* (P20: ŠTUDENTKA EU).

Študenti si sami uvedomujú, že sú uprednostňovaní na školách, ale aj v práci s väčším podielom študentiek, žien. Muži majú aj výhodu pri hľadaní práce, niektorí ľutujú ženy a domnievajú sa, že to nie je správne.

4.2.5. Rodová identita v súvislosti so sebavedomím a sebakontrolou

Súvislosti rodovej identity so sebavedomím, najmä však s tým, odkiaľ človek čerpá toto sebavedomie, nám môže dať aspoň čiastočnú odpoveď na otázku, ako sa utvára rodová identita. To isté pravdepodobne platí aj o vzťahu prežívania slobody a rodovej identity.

4.2.5.1. Kvantitatívna analýza

Výsledky naznačujú rozdielne i podobné spôsoby posilňovania rodovej identity cez sebavedomé správanie a slobodné prejavy mladých mužov a žien na vysokých školách.

Výsledky ukazujú, že ženská identita, operacionalizovaná v našom prípade ako dôležitosť charakteristiky – žena pre vlastnú osobu, je pravdepodobne posilňovaná cez sebavedomé správanie sa žien v prostredí, odkiaľ pochádzajú. Naopak mužská identita je posilňovaná pravdepodobne najmä vo vysokoškolskom prostredí, a to aj v širších sociálnych väzbách. Existujú však aj mladé/i sebavedomé/i ženy a muži na vysokej škole, ktoré/i pravdepodobne posilňujú svoju ženskosť a mužskosť poznaním pravidiel fungovania vysokoškolského života (tabuľky 26, 27 v prílohe).

Kým u študentiek rodová identita koreluje (negatívne) so slobodou v partnerskom vzťahu a slobodou v komunikácii so súrodencami, u študentov sa rodová identita viaže so slobodným prejavom v spoločnosti mužov a žien na VŠ a na niektorých prednáškach na VŠ.

4.2.5.2. Kvantitatívna analýza

Analýza výpovedí ukázala, že pre viaceré študentky je dôležitá bezpečnosť menšej sociálnej skupiny, kde sa môžu slobodne prejaviť. Študentky sa cítia byť slobodné v menších skupinkách, kde majú istotu, že *"čo poviem bude tak, nebude tak, že ty si žena, ty si z malého mesta"*, alebo *"kde nie je zviazaná nijakou inštitúciou, medzi kamarátkami a v kruhu najbližších"*. Niektoré však hovoria, že je to všade okrem skúšok alebo viac v *"krčmičke"* so spolužiakmi ako v škole, čiže je to v porovnaní so strednou školou *"absolútna sloboda"*. Slobodná sa cíti aj preto, že sa jej *"nikto nepýta, kedy sa bude vydávať, lebo všetci predpokladajú, že až po vysokej škole"*.

Naproti tomu študenti sa cítia dobre a slobodne v každej debata, aj keby to malo mať nejaké dôsledky. Ich pocit slobody vychádza aj z tvrdenia, že môže zo školy kedykoľvek odísť.

4.2.6. Rodová identita v súvislosti s významami sexuality a vnímaním tela

Kvantitatívna analýza

Keďže sa dá predpokladať, že rodová identita súvisí aj so sexualitou a telesnosťou, boli ďalším predmetom nášho výskumného záujmu tieto špecifické otázky: Súvisí rodová identita s preferovanými, resp. odmietanými významami sexuality? Súvisí rodová identita s predstavou ideálneho mužského a ženského tela?

Výsledky naznačujú, že kým ženská identita, operacionalizovaná v našom prípade ako dôležitosť charakteristiky – žena pre vlastnú osobu, sa spája len s reprodukčnou funkciou sexuality, mužská identita sa spája s viacerými významami sexuality. Výsledky ukázali, že kým u študentiek súvisí rodová identita len s významom sexuality: *prostriedok na splodenie detí*, u študentov súvisí s týmito významami sexuality: *súčasť partnerského vzťahu, vzrušenie, vášeň, a biologický pud* (bližšie tabuľka 28, 29 v prílohe).

Tabuľka 5: Súvislosti rodovej identity s významami sexuality

Sexualita je:		Dôležitosť charakteristiky-žena	Dôležitosť charakteristiky-muž
prostriedok na splodenie detí	Pearson Correlation	0,206	
	Sig. (2-tailed)	0,049	
	N	92	
súčasť partnerského vzťahu	Pearson Correlation		0,318
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N		103
vzrušenie, vášeň	Pearson Correlation		0,203
	Sig. (2-tailed)		0,038
	N		105
vzrušenie, riziko	Pearson Correlation		0,163
	Sig. (2-tailed)		0,100
	N		103
biologický pud	Pearson Correlation		0,250
	Sig. (2-tailed)		0,011
	N		103

zeleným je zvýraznený štatisticky významnejší príklon mužov k takému významu sexuality, modrým štatisticky významnejší príklon žien k takému významu sexuality

Ďalšie výsledky ukázali, že **mužská identita**, operacionalizovaná v našom prípade ako dôležitosť charakteristiky – muž pre vlastnú osobu, **sa pravdepodobne viaže na viaceré ideálne znaky mužského tela. Naopak, ženská identita sa spája len s ideálom "nevyzývavého ženského tela".** Kým rodová identita študentov pozitívne koreluje s vnímaním mužského tela ako *štíhleho, tajomného, zdravého, sebavedomého, slobodného, čistého, silného* rodová identita študentiek koreluje iba negatívne s vnímaním ženského tela ako *vyzývavého*, (bližšie tabuľka 6 a tabuľky 30, 31 v prílohe).

Tabuľka 6: Súvislosti rodovej identity, operacionalizovaná v našom prípade ako dôležitosť charakteristiky – žena pre vlastnú osobu, s vnímaním tela rovnakého pohlavia

Telo:		Dôležitosť charakteristiky-žena	Dôležitosť charakteristiky-muž
vyzývavé	Pearson Correlation	-0,216	
	Sig. (2-tailed)	0,038	
	N	92	
štíhle	Pearson Correlation		0,208
	Sig. (2-tailed)		0,035
	N		103
tajomné	Pearson Correlation		0,193
	Sig. (2-tailed)		0,050
	N		104
zdravé	Pearson Correlation		0,411
	Sig. (2-tailed)		0,000
	N		104
sebavedomé	Pearson Correlation		0,374
	Sig. (2-tailed)		0,000
	N		104
slobodné	Pearson Correlation		0,207
	Sig. (2-tailed)		0,036
	N		103
čisté	Pearson Correlation		0,319
	Sig. (2-tailed)		0,001
	N		104
silné	Pearson Correlation		0,298
	Sig. (2-tailed)		0,002
	N		104

zeleným je zvýraznený štatisticky významnejší príklon mužov k takému vnímaniu tela opačného pohlavia, modrým štatisticky významnejší príklon žien k takému vnímaniu tela opačného pohlavia

4.3. Plány do budúcnosti

Vnímanie rodových stereotypov sa častokrát premietajú aj do plánov do budúcnosti. Zaujímalo nás teda, či je tomu tak aj u vysokoškoláčok a vysokoškolákov.

4.3.1. Kvantitatívna analýza

Hrubé percentuálne výsledky (tabuľka 7) ukazujú, že pre študentky sú najpriateľnejšie profesie: sprievodca/kyňa v cestovnom ruchu a pomerne vysoko sú hodnotené aj tieto profesie: učiteľka na SŠ, asistentka riaditeľa a aj manažérka. Medzi možnými prácami, ktoré by mohli vykonávať študentky, sa vyskytlo u takmer polovice respondentiek *staranie sa o domácnosť a deti*. Minimálne preferovaná bola profesia robotníčky.

Študenti zase preferovali najmä profesie: pracovník v banke, riaditeľ a manažér. Staranie sa o domácnosť a deti boli uvádzané častejšie, ako napr. profesia robotník alebo učiteľ na ZŠ.

Výsledky naznačujú, že u istej časti vysokoškolákov sa prejavuje zameranie na profesie s vyššími zárobkami a vyšším statusom (postom): manažér, riaditeľ. Tzv. mužské netradičné roly, staranie sa o deti a domácnosť, neboli u vysokoškolákov odmietané. Študentky vidia svoju budúcnosť jednak v "nových" profesiách: sprievodkyňa v cestovnom ruchu, ako aj v tzv. tradičných ženských profesiách: učiteľka na ZŠ, asistentka alebo aj v profesiách medzi ženami

nie príliš rozšírenými: manažérka.

Tabuľka 7: Viac a menej prijateľné profesie a práce pre vysokoškoláčky a vysokoškolákov:
Ktoré z uvedených profesií by ste mohli, resp. nemohli robiť?

	Študentky			Študenti		
	Áno %	Nie %	Neviem %	Áno %	Nie %	Neviem %
Učiteľ/ka na ZŠ	47,9	35,1	17,0	29,6	59,3	11,1
Učiteľ/ka na SŠ	56,4	28,7	14,9	43,5	48,2	8,3
Učiteľ/ka na VŠ	48,9	19,1	31,9	44,4	38,0	16,7
Asistent/ka riaditeľa	52,7	34,4	12,9	39,8	50,9	9,3
Riaditeľ/ka	45,7	31,5	22,8	65,7	22,2	12,0
Manažér/ka	51,6	28,0	20,4	67,6	23,1	9,3
Robotník/robotníčka	11,8	69,9	18,3	27,8	63,9	8,3
Sprievodca/kyňa v cestovnom ruchu	65,9	24,2	9,9	43,5	41,7	14,8
Pracovník/pracov- níčka v banke	53,8	21,5	24,7	70,1	15,0	15,0
Staranie sa o domácnosť a deti	48,4	30,1	21,5	37,4	48,6	14,0

Kompletné dáta a testovanie rozdielov medzi študentmi a študentkami nájdete v prílohe: tabuľky 32-53.

Štatistické porovnanie predstáv mužov a žien naznačujú, že kým u študentiek sa v ich profesijných predstavách prejavuje viac horizontálna segregácia (tzv. ženské profesie), u mužov sa viac v ich predstavách prejavuje vertikálna segregácia (vyššie pozície). Keď však štatisticky porovnávame potenciálne profesie študentiek a študentov, je v nich možné nájsť prejavy tradičnej delby rolí. Výsledky ukazujú, že pre študentky sú štatisticky viac prijateľné budúce profesie: učiteľka na ZŠ, SŠ aj na VŠ, pracovníčky v cestovnom ruchu, na hranici významnosti je aj profesia: asistentka riaditeľa. Pre študentky je tiež štatisticky viac prijateľná práca v domácnosti a staranie sa o deti. Na druhej strane študenti si vo väčšej miere vedia predstaviť seba v profesiách: riaditeľ, manažér, robotník, podnikateľ.

V plánoch do budúcnosti sa medzi študentkami a študentmi neukázali výraznejšie rozdiely až na to, že študenti vo väčšej miere predpokladajú, že sa budú orientovať na zarábanie peňazí (tabuľka 8).

Tabuľka č. 8: Plány do budúcnosti: *Po skončení školy sa v najbližších 5 rokoch chcete venovať:*

		n	M	SD	t	Sig.
pracovná kariéra	Ženy	91	3,97	,98	-1,212	,227
	Muži	106	4,13	,93		
zarábanie peňazí	Ženy	93	3,84	,95	-2,300	,022
	Muži	107	4,16	1,01		
zábava a cestovanie	Ženy	93	3,43	1,12	-,664	,508
	Muži	105	3,54	1,26		
partner/partnerka	Ženy	90	3,97	1,10	,753	,452
	Muži	105	3,86	,94		
budovanie rodiny	Ženy	93	3,06	1,37	,330	,742
	Muži	106	3,00	1,38		
ďalšie štúdium	Ženy	91	3,04	1,25	1,109	,269
	Muži	105	2,84	1,34		
iné	Ženy	11	3,18	1,94	-1,344	,195
	Muži	12	4,17	1,53		
neviem, nemám to premyslené	Ženy	57	2,63	1,33	1,516	,132
	Muži	63	2,25	1,39		

n = počet, M = aritmetický priemer, SD = smerodajná odchýlka, t= t-test, Sig. = štatistická významnosť, škála 5-výrazne... 1 minimálne

zeleným je zvýraznený štatisticky významnejší príklon mužov k takému plánu

4.3.2. Kvalitatívna analýza

Kvalitatívna analýza ukázala, že plány študentiek do budúcnosti sú rôznorodé, ale v zásade príliš nepočítajú s tradičnou rodovou rolou. Sú to napr. plány: robiť niečo zodpovedné, akčné, zaujímavé s dobrým platom, doštudovať, ísť zarábať, osamostatniť sa od rodičov, nájsť si vlastné bývanie. Založenie si rodiny a mať deti nie je v súčasnosti prioritou. Sú však tlaky okolia na prispôsobenie sa partnerom (ide sa vydávať, aj keď sa nechce, ale sa kvôli priateľovi v USA, aby sa tam dostala), alebo tlaky zo strany rodičov na založenie rodiny. Bol tiež vyjadrený pesimizmus ohľadom realizácie plánov (... ale reálne to dopadá ináč: *”rodiť deti a prať špinavé fusakle”*...). Bola tiež vyjadrená obava, že nebudú brané tak seriózne ako muži. Keby boli mužmi, tak by mali iné plány: *”mohla by rúbať vyššie, aspoň čo sa týka môjho profesionálneho postupu”*. Plány študentov sú: dokončiť školu, cestovať, pracovať v obore, založiť si rodinu, ísť do zahraničia zarábať peniaze. Keby boli ženou, museli by riešiť *”tikajúce biologické hodiny”*.

Ukazuje sa teda istý rozpor. **Kým v plánoch do budúcnosti sa neprejavuje tradičná deľba**

rolí, pri zvažovaní svojich možností pre uplatnenie sa v rôznych profesiách je v predstavách žien prítomná horizontálna segregácia a v predstavách mužov vertikálna segregácia. Ako bolo už vyššie uvedené, tradičné mužské kariéry zamerané na zarabanie peňazí a dosiahnutie vyšších postov sa spájajú s vnímanou prítomnosťou rodových stereotypov vo svojom primárnom sociálnom prostredí.

4.4. Aké sú názory, čo vedia študenti a študentky o feminizme a gender mainstreamingu, a aká je ich potreba otvárať tieto témy na vysokej škole

Vzhľadom na to, že jedným z hlavných cieľov projektu je inovácia rodových štúdií na vysokých školách, zaujímalo nás, čo si študentky a študenti myslia a čo vedia o feminizme a o gender mainstreamingu, a aká je ich potreba kurzov zahŕňajúcich tieto témy.

4.4.1. Feminizmus

4.4.1.1. Kvantitatívna analýza

Feminizmus je najčastejšie tak u študentiek, ako aj u študentov vnímaný ako snaha o odstránenie diskriminácie žien, u žien tiež frekventovane aj ako životný štýl niektorých nezávislých žien. Študentky oproti študentom častejšie uvádzali z ďalších významov: oprávnený boj za väčšiu slobodu žien a o niečo viac tiež: snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami. Muži na druhej strane častejšie uvádzali významy: uprednostňovanie žien pred mužmi a nezmyselné zaoberanie sa postavením žien.

Tabuľka č. 9: Feminizmus podľa vysokoškoláčok a vysokoškolákov: *Čo podľa Vás znamená feminizmus?**

	Ženy		Muži	
	N	%	N	%
Uprednostňovanie žien pred mužmi	20	21,5	34	31,5
Snaha o odstránenie diskriminácie žien	60	64,5	53	49,1
Snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami	44	47,3	45	41,7
Nezmyselné zaoberanie sa postavením žien	21	22,6	40	37,0
Životný štýl niektorých nezávislých žien	54	58,1	48	44,4
Oprávnený boj za väčšiu slobodu žien	34	36,6	24	22,2
Neviem, nemám vyhranený názor	4	4,3	6	5,6

* - v dotazníku bolo možné zakrúžkovať viacero možností.

4.4.1.2. Kvalitatívna analýza

Vo výpovediach zaznievali ženské hlasy o nedokonalosti feminizmu, ale potrebe feminizmu, a mužské hlasy proti radikalizácii a proti protimužskosti feminizmu. Medzi študentkami sa vyskytla paleta názorov o feminizme: feminizmus ako komplex žien, ako niečo načrtnuté, ale nedokončené, o historickej úlohe feminizmu (ale nie súčasnej), o potrebe hájiť svoje práva, ale nestratiť ženskosť, o zbytočnosti a tvrdosti feminizmu a zároveň o tom, že feminizmus odhaľuje skryté rodové stereotypy, a o tom, že je to pomenovanie reality, potrebná teória, nové pojmy pre dôstojný život ľudí. Medzi študentmi sa vyskytla tiež paleta názorov o feminizme, napr. o potrebe, ale neprirodzenosti feminizmu, o potrebe nepreháňania a neradikalizovania, o tom, že

feminizmus je zameraný proti mužom, o potrebe, ale zároveň o nezáujme o tieto témy, a o tom, že feministky nepočúvajú druhú stranu.

Medzi študentkami a študentmi existujú strety názorov, napr. o tom, či je feminizmus filozofický smer, o tom, či je feminizmus o slobode žien alebo o nadradovaní žien.

4.4.2. Gender mainstreaming

4.4.2.1. Kvantitatívna analýza

Takmer nikto so študentov nevedel o pojme gender mainstreaming. V tejto otázke neboli rozdiely medzi študentkami a študentmi.

Tabuľka č. 10: Poznanie gender mainstreamingu medzi vysokoškólákmi: *Viete, čo je to gender mainstreaming?*

			Poznanie gender mainstreaming			Spolu
			Áno %	Nie %	Iné %	
Ženy	Počet		5,0	84,0	0	89
	%		5,6	94,4	0	100
Muži	Počet		6,0	97,0	1	104
	%		5,8	93,3	1	100

Bez štatistických rozdielov medzi študentkami a študentmi, úplné výpočty sú k dispozícii u autora.

Aj keď poznanie gender mainstreamingu je nízke, najviac o tomto pojme vedia študentky filozofickej fakulty.

4.4.2.2. Kvalitatívna analýza

Študentka, ktorá sa zúčastnila kurzu rodových štúdií, hovorí, že ide o rovnoprávnosť na pracovnom trhu, zhodnotenie domácej práce žien. Objavili sa tiež názory, že je to idealistické, ťažko presaditeľné, ale tiež, že je veľmi veľa možností, aby sa vyhovelo všetkým, tak treba tie možnosti najskôr spoznať.

Študenti gender mainstreaming nepovažujú za zaujímavú tému alebo si myslia, že ju ženy používajú účelovo, keď sa im hodí. Iní to považujú za dobrú prax, najmä v pracovnej oblasti, podľa ďalších študentov je potrebné aspoň vyvolať diskurz o tejto téme.

4.4.3. Potreba kurzov rodovej problematiky

4.4.3.1. Kvantitatívna analýza

Potrebu kurzov týkajúcich sa rodových otázok, feminizmu a gender mainstreamingu na VŠ vyjadrilo 32,6% študentiek a 23,6% študentov, tieto rozdiely neboli štatisticky

významné.²⁰ Potreba takýchto kurzov bola najvyššia u študentov filozofickej fakulty a u študentiek pedagogickej fakulty (bližšie pozri tabuľka 54 v prílohe správy).

4.4.3.2. Kvalitatívna analýza

Účastníčka kurzu rodových štúdií hovorí, že jej to zmenilo pohľad na spoločnosť. Potreba bola deklarovaná tiež tým, že to povzbudzuje ženy, aby mali svoj vlastný názor a zbavili sa predsudkov voči sebe. Vyskytol sa tiež názor, že priama výučba by bola asi nezáživná a gender mainstreaming by sa celkove mohol nejakým spôsobom aplikovať do výučby.

Študenti tiež hovoria, že kurzy sú potrebné, lebo eliminujú predsudky a je to moderné. Na druhej strane sa vyskytujú aj názory o nepotrebnosti takýchto kurzov, lebo na VŠ nie sú nerovnosti, nanajvýš tak by mala byť jedna prednáška, prípadne diskusia.

5. Závery

Prostredie kde súčasné/í vysokoškoláčky a vysokoškoláci vyrastali

Súčasné vysokoškoláčky a vysokoškoláci v prostredí, v ktorom vyrastali, vnímali ústup od rodových stereotypov. Týkalo sa to najmä odstraňovania predsudkov týkajúcich sa intelektu žien, ako aj spoločného pracovného angažovania sa a spoločného rozhodovania mužov a žien. Zotrváva však stereotypný obraz "citovo založenej, príjemne vystupujúcej ženy". Muži/chlapci tiež vo väčšej miere registrovali vo svojom okolí dominantnosť muža v rodine, ako aj tlak na výzor žien, ktorý bol považovaný za dôležitú „zbraň“ v presadzovaní sa v práci. Navyše aj keď niektoré rodové stereotypy, týkajúce sa vzťahov mužov a žien, sú pravdepodobne na ústupe, neplatí to pre rodové stereotypy, ktoré sa uplatňujú vo výchove. Chlapcom bola umožňovaná väčšia sloboda v pohybe i správaní, ktorá bola častokrát ospravedlňovaná "prirodzenosťou" chlapcov. Pre dievčatá na druhej strane platili prísnejšie pravidlá a vedenie k plneniu si tzv. ženskej roly v domácnosti. Rodové stereotypy vo výchove sa uplatňovali nielen v rodine, ale aj v škole, a dokonca sa ukázali byť aj prekážkou v príprave žien pre ich pracovnú kariéru. Silný vplyv rodových stereotypov vo výchove potvrdzuje aj ďalší výskum medzi vysokoškolákmi (Lukšík, Švihelová, Varmuža, 2005).

Vysokoškolské prostredie

Vysokoškolské prostredie je, v porovnaní s prostredím, z ktorého prichádzajú dievčatá/ženy na vysoké školy, výrazne menej reštriktívne. Vysokoškoláčky sú nezávislejšie, spontánnejšie, viac rešpektované, majúce možnosť uplatniť si svoju individualitu. Napriek tomu sa aj v tomto prostredí objavuje tlak na ženský výzor. Ženy tiež vnímajú obmedzenia, týkajúce sa zapojenia žien do rozhodovacích procesov. Toto obmedzenie pravdepodobne súvisí aj s ďalším našim výsledkom. Keďže ženy boli vedené k činnostiam v úzkom sociálnom prostredí (rodina), kde sa potom cítia slobodne, bezpečne a sebavedome, nemajú istotu a sebavedomie na zapojenie sa do rozhodovacích procesov v širšom merítku, napr. v akademických senátoch a pod., kde

²⁰ Pri koncipovaní otázok dotazníka sme nepredpokladali takú nízku mieru poznania gender mainstreaming. Odpovede respondentiek a respondentov na potrebu kurzov týkajúcich sa rodových otázok, feminizmu a gender mainstreamingu sa pravdepodobne teda týkajú feminizmu (v dotazníku boli predložené viaceré významy feminizmu) a pravdepodobne aj rodových otázok, ktoré sú známejším pojmom (odpovede v interview to potvrdzujú) a netýkajú sa príliš gender mainstreamingu.

majú aj v súčasnosti nízke zastúpenie. Navyše toto "rozhodovacie prostredie" môže byť už obsadené mužmi, ktorí boli vedení k väčšej slobode v sociálnom prostredí a aj v súčasnosti z neho čerpajú svoje sebavedomie. Slobodnejšie vysokoškolské prostredie nepredstavuje pre mužov väčšiu zmenu oproti ich slobode, ktorú zažívali v pôvodnom prostredí, kde vyrastali. Keďže aj vo vysokoškolskom prostredí, podobne ako v pôvodnom prostredí, kde súčasní vysokoškoláci vyrastali, platí, že chlapci/muži si viac vo svojom okolí všímajú rodové stereotypy, otvárajú sa nasledujúce otázky. Nie je vnímanie, pozorovanie rodových stereotypov, ktoré sú v neprospech niektorého z rodov, základom posilňovania týchto rodových stereotypov? Na druhej strane, nie je nevedomosť si rodových stereotypov, ktoré pôsobia v neprospech toho ktorého rodu, základom prispôsobovania sa im? V akademickom prostredí bola popísaná istá historická tradícia "držať ženy mimo", t.j., napr. odmietanie uznania rovnocenného postavenia žien na VŠ, ktoré je zdôvodňované ich slabšou intelektovou kapacitou a zdôrazňovaním ich rodinných a materských povinností (Romito, Volparo, 2005). Podobné zdôvodnenia, založené na podceňovaní intelektovej kapacity žien, sme zistili aj u našich študentov. Na druhej strane sa ukázalo, že napr. vo VŠ prostredí môže v debatách dochádzať k spontánnemu zviditeľneniu a eliminácii rodových stereotypov (v našom prípade sa tak udialo v skupine študentov, ktorá absolvovala kurz rodových štúdií).

Identita mužov a žien

Výsledky ukázali, že prevažujúcou identitou študujúcich žien na vysokej škole je *nenápadná študentka, mladý človek*. Prevažujúcou identitou študujúcich mužov na vysokej škole je *osobitá individualita*. Pre vysokoškoláčky sú dôležité identity študentky a mladého človeka, avšak aj identity, ktoré sú zviazané s primárnym prostredím (dcéra), ako aj s ich reprodukčnou funkciou (budúca matka). Zvýraznenie podobných identít u vysokoškolákov sme nezaznamenali. Výsledky ďalej ukázali, že pri pripisovaní charakteristík vlastnej osobe sú muži viac zviazaní s "typickými mužskými" vlastnosťami, ako impulzívny, silný, dominantný, rozhodný, nezávislý. Aj ženy sa držia takýchto "typických ženských" vlastností ako je citová, starostlivá, upravená, ale pribúda napr. vlastnosť: aktívna. Možno predpokladať, že obrazy ideálnych žien a mužov sa za posledných desať rokov mierne zmenili, aspoň čo sa týka vysokoškolskej populácie. Predtým (Bútorová a kol, 1996) stavali predstavy o ideálnych ženách na vlastnostiach potrebných pre vyrovnaný partnerský vzťah a predstavy mužov väčšmi akcentovali *tradičné rozlíšenie medzi slabším a silnejším pohlavím*. V súčasnosti je viac ideálov žien (podľa žien): napr. typické ženy s prímiesou modernosti, ženy praktické samostatné a odvážne, resp. pekné, schopné a liberálne ženy (podľa mužov). Ideály mužov sa stávajú viac neutrálne: otvorený, priateľský, avšak ostávajú aj tradičné ideály: zodpovednosť za ochranu žien (podľa mužov), bojovnosť, sila, schopnosť dosiahnuť vysoké posty (podľa žien). Porovnanie s predchádzajúcimi zisteniami (Lukšík, Švihelová, Varmuža, 2005) ukazuje menej tlakov stereotypných výchovných posolstiev na formovanie identity v našej výskumnej vzorke, než tomu bolo vo vzorke vysokoškolákov a vysokoškoláčok z Nitry a Prešova.

Čo sa týka súvislosti rodových stereotypov a rodovej identity, výsledky naznačujú, že v sociálnom prostredí, odkiaľ pochádzali naši respondenti a respondentky, bolo dôležité pre zvýraznenie ženskej identity, operacionalizovanej v našom prípade ako dôležitosť charakteristiky – žena pre vlastnú osobu, vnímanie pracovnej nerovnoprávnosti a diskriminácie žien. Z porovnania vplyvov primárneho prostredia a vysokoškolského prostredia by sa dalo usudzovať, že rodová identita žien sa tiež formuje v prostredí, kde je nízky tlak na individualizáciu a silný tlak na výzor. Výsledky tiež naznačujú, že kým v primárnom

prostredí je pekný výzor dievčat normou, vo VŠ prostredí je "zbraňou" žien presadzovania sa.

Výsledky naznačujú, že ženská identita, operacionalizovaná v našom prípade ako dôležitosť charakteristiky – žena pre vlastnú osobu, je pravdepodobne posilňovaná cez sebavedomé správanie sa žien v prostredí, odkiaľ pochádzajú. Naopak, mužská identita je posilňovaná pravdepodobne najmä vo vysokoškolskom prostredí, a to aj v širších sociálnych väzbách. Existujú však aj mladé/í sebavedomé ženy a muži na vysokej škole, ktoré/í pravdepodobne posilňujú svoju identitu poznaním pravidiel fungovania vysokoškolského života.

Výsledky ukázali aj isté súvislosti rodovej identity s významami sexuality a vnímaním tela. Výsledky naznačujú, že kým ženská identita sa spája len s reprodukčnou funkciou sexuality, mužská identita sa spája s viacerými významami sexuality: sexualita ako súčasť partnerského vzťahu, vzrušenie, vášeň a biologický pud. Pravdepodobne to súvisí s diskurzom biologizujúcim ženskú identitu. Výsledky tiež ukázali, že mužská identita sa pravdepodobne viaže na viaceré znaky mužského tela: tela ako štíhleho, tajomného, zdravého, sebavedomého, slobodného, čistého, silného. Naopak ženská identita sa spája viac len s ideálom "nevyzývavého ženského tela". Túto otázku je potrebné ďalej preskúmať.

Diskriminácia na základe rodu

Mapovanie otázky diskriminácie na základe rodu ukázalo vyššiu mieru prekážok z dôvodu rodu aj vyššiu mieru straty príležitostí z dôvodu rodu u vysokoškoláčok. Paradoxne sme však zistili aj vyššiu mieru výhod z dôvodu rodu u vysokoškoláčok v porovnaní s vysokoškolákmi. Vo svetle našich ďalších zistení sa dá uvažovať, že ženy pociťujú prekážky a straty príležitostí z dôvodu rodu na základe menšieho prístupu k rozhodovacím procesom, resp. aj na základe svojej naučenej nenápadnosti a skromnosti. Na druhej strane môžu ženy využívať svoj výzor, na ktorý bol dávaný silný dôraz pri ich výchove, na získavanie istých výhod vo vysokoškolskom prostredí. S výraznejším uvedením si *ženských výhod* vo vysokoškolskej populácii sme sa stretli v našej kultúre už predtým (Bútorová a kol., 1996), preto bude potrebné túto otázku ďalej podrobne preskúmať. Celkove je diskriminácia (v našom prípade operacionalizovaná len ako výhody z dôvodu rodu a prekážky z dôvodu rodu) podstatne nižšia ako tá, ktorá je stále intenzívnejšie registrovaná ženami a čiastočne aj mužmi, najmä v pracovnej sfére (Bútorová a kol. 2002). To, prečo ženy pociťujú vyššiu mieru diskriminácie z dôvodu toho, že sú Slovenky, a muži z dôvodu svojej viery, je potrebné podrobiť ďalšiemu skúmaniu.

Plány do budúcnosti

Výsledky ukázali, že kým v plánoch do budúcnosti sa neprejavuje tradičná deľba rolí, pri zvažovaní svojich možností pre uplatnenie sa v rôznych profesiách je v predstavách žien prítomná horizontálna segregácia (orientácia na tzv. ženské profesie) a v predstavách mužov vertikálna segregácia (orientácia na vyššie pozície). Aj keď teda mladí ľudia uvažujú o rôznorodých kariérach, resp. spôsoboch svojho ďalšieho života, predsa len pri zvažovaní reálnych možností si ženy uvedomujú viaceré obmedzenia. Súvisí to pravdepodobne tiež so spomínanou výchovou pripravujúcou ženy na pôsobenie v užšom sociálnom rámci a mužov v širšom sociálnom rozhodovacom a kompetetívnejšom rámci. Navyše na vertikálnej segregácii sa čiastočne podieľajú aj sledované vysoké školy. Ako príklad uvedieme, že v študentskej časti akademického senátu sú na pedagogickej fakulte zo 7 členov 2 ženy, na filozofickej fakulte je

z 10 členov 10 mužov (avšak na VŠVU 5 žien a 2 muži)²¹

Nezistili sme ani u vysokoškolákov ani u vysokoškoláčok súvislosti rodovej identity s plánmi do budúcnosti. Výsledky však ukázali, že vnímanie seba sa viaže na plány do budúcnosti u žien a u mužov rozdielnym spôsobom. Kým u mužov sa pracovná kariéra spája s tradičnými mužskými vlastnosťami: sila, rešpekt, nezávislosť, u žien je to aktivnosť, úspešnosť, dominantnosť a atraktivnosť. Ženy akoby začali (plánujú) využívať "netradičné" vlastnosti v súvislosti so svojou pracovnou kariérou, napr. aktivnosť, úspešnosť, dominantnosť a atraktivnosť.

Poznanie, názory na feminizmus, gender mainstreaming a potreba kurzov v tejto oblasti

Feminizmus je najčastejšie tak u študentiek, ako aj u študentov, vnímaný ako snaha o odstránenie diskriminácie žien. U žien je tiež frekventovane vnímaný ako životný štýl niektorých nezávislých žien. U mužov sa tiež vyskytovali vymedzenia feminizmu s negatívnymi konotáciami: uprednostňovanie žien pred mužmi, nezmyselné zaoberanie sa postavením žien. Vo výpovediach tiež zaznievali ženské hlasy o nedokonalosti feminizmu, ale aj potrebe feminizmu, a mužské hlasy proti radikalizácii a proti protimužskosti feminizmu. Hrubé porovnanie s iným výskumom (Bútorová a kol. 2002) ukazuje podobnú prevahu pozitívneho hodnotenia feminizmu tak u žien ako aj u mužov. Na druhej strane stále existujú protifeministické postoje (aj keď vo vysokoškolskom prostredí nie príliš rozšírené), ktoré sú pravdepodobne odrazom chýbajúcej verejnej diskusie na túto tému (Tokárová, 2003).

Takmer nikto so študentov nevedel o pojme gender mainstreaming. Aj keď poznanie gender mainstreaming je nízke, najviac o tomto pojme vedia študentky Filozofickej fakulty UK, čo je pravdepodobne odrazom dlhšej existencie rodových štúdií na tejto fakulte.

Potreba kurzov zameraných na rodové otázky a feminizmus na VŠ je na úrovni 32,6% (študentky), resp. 23,6% (študenti). Potreba kurzov bola argumentovaná tým, že ženy si vytvoria vlastný názor, zmenia pohľad na spoločnosť a zbavia sa predsudkov voči sebe. Zaujímavá je tiež myšlienka zavedenia gender mainstreamingu do vyučovania na vysokých školách. Ozývali sa však aj hlasy proti tejto téme ako nepotrebné alebo nezáživnej.

Pri interpretácii výsledkov sa ukázal problém jasného odlíšenia rodových stereotypov a rodových noriem. V našom prípade sme sa mohli spoliehať na rozlíšenie na základe intenzity postojov, presvedčení a pod., ktoré poukazujú na ich rigidnosť, resp. možnosť zmeny. Taktiež sme mohli pri rodových stereotypoch odhadovať mieru skresľovania skutočností. Ďalší dôležitý moment rodových stereotypov – pretrvávania v čase je možné zistiť len pri opakovaných a longitudinálnych výskumoch. Predpokladáme, že ďalšie svetlo do tejto otázky prinesie plánovaný výskum v Lučenci.

²¹ podľa informácií na stránkach fakúlt 5.11.2006.

6. Odporúčania pre inováciu kurzov rodových štúdií na vysokých školách

Zviditeľňovať a analyzovať predovšetkým tie rodové stereotypy, ktoré sa týkajú výzoru mužov a žien ako aj výchovy.

Explorovať ďalej otázku, či vnímanie, pozorovanie rodových stereotypov, ktoré sú v neprospech opačného rodu, nie je základom ich posilňovania u pozorovateľov (v našom prípade mužov). Explorovať tiež otázku, či neuvedomovanie si rodových stereotypov, ktoré pôsobia v neprospech žien, nie je základom toho, že sa im ženy prispôbujú.

Poukázať na prepojenia rodových stereotypov fungujúcich v primárnom prostredí, rodovej identity a stratégií sebarealizácie.

Prinášať koncepty širšieho sociálneho vymedzenia sexuality, nielen užšieho biologického. Podľa výsledkov, sú v tomto prípade cieľovou skupinou predovšetkým ženy. Poukázať na prepojenie rodovej identity s významami sexuality.

Oslabiť nerovnovahu vo vnímaní ženského tela ženami a mužského tela mužmi. Explorovať ďalej túto otázku.

Prispievať jednak k individualizácii študentiek a jednak k posilňovaniu sebavedomej a aktívnej ženskosti, ktoré sa už v menšom rozsahu už na vysokých školách vyskytujú.

Napomáhať rozšíreniu väzieb ženskej identity v širšom sociálnom vysokoškolskom prostredí (pravdepodobne si to bude vyžadovať aj systémové zmeny). Iniciovať nekonfrontačné porovnávanie rôznych mužskostí a ženskostí, ktoré by podľa našich výsledkov mohli viesť aj k oslabovaniu rodovej normativity.

Detailnejšie rozobrať prekážky a straty príležitostí z dôvodu rodu, poukázať na pôvod a na obmedzenosť ženských stratégií využívajúcich ženský výzor na dosiahnutie cieľov. V tejto oblasti je potrebná ďalšia cielená výskumná sonda.

Pracovať na projektoch profesných a životných kariér žien, v ktorých sa zvažujú všetky možnosti a obmedzenia (jednak objektívne, ale aj tie "v hlavách"), napr. za pomoci osobných SWOT analýz²². Zviditeľniť rozdiely v horizontálnej a vertikálnej segregácii medzi vysokoškólakmi a vysokoškólackami (ktoré v silnejšej podobe existujú aj v pracovnej sfére). Zdôvodniť ich dopad na trh práce a pracovať na ich odstraňovaní.

Okrem rozvíjania poznania o feminizme kultivovať tiež pozitívne postoje k feminizmu a eliminovať tie negatívne, najmä v mužskej časti populácie.

Masovejšie rozšíriť vo vysokoškolskom prostredí aspoň základné tézy gender mainstreaming (napr. v kurzoch tzv. školského základu na PedF UK). Na špecializovaných kurzoch rodových štúdií pripravovať projekty na uplatnenie gender mainstreamingu na vysokých školách (napr. zloženie akademického senátu a i.).

²² Analýza silných, slabých stránok, príležitostí a ohrození.

Literatúra

- Abrams, L.S.: Contextual variations in young women's gender identity negotiations. *Psychology of women quarterly*, 27, 1, 2003, pp. 64-74.
- Bačová, V.: Problém identity v sociálnej psychológii. In.: Bianchi G.(Ed.): Identita, zdravie a nová paradigma. *Human Communication Studies*, 7ž, Bratislava, Veda-KVSBK SAV, 2001, 121-125.
- Badinterová, E., XY, Identita muža. Bratislava, Aspekt, 1999
- Beall, Sternberg: *The psychology of Gender*, New York, Guilford, 1993.
- Blume, L.B., Blume, T.W.: Toward a dialectical model of family gender discourse: Body, identity, and sexuality. *Journal of Marriage and the Family*, 65, 4, 2003, pp. 785-794.
- Bosá, M.: Čo všetko sú rodové stereotypy, In: Gabriel Bianchi (Ed.): UPGRADE PRE SEXUÁLNU VÝCHOVU, Zborník z konferencie "Alternatívy zodpovednej sexuálnej výchovy", Modra 28. - 30. 11. 2001. Bratislava, Veda – KVSBK SAV, 2003, str. 53-61. Tiež in: <http://www.kvsbk.sav.sk/upgrade-sex-vychova> (8.6.2006)
- Bútorová, Z., Lacinová, Ľ., Dianiška, I., Dobrovodský, M., Gyarfášová O., Vehovszká, S., Hambáľková R.: Ona a on. Bratislava, Focus, 1996.
- Bútorová, Z., Filadelfiová, J., Cviková J., Gyarfášová, O., Farkašová, K.: Ženy, muži a rovnosť príležitostí. In: Kollár, M. – Mesežnikov, G. (ed.): Slovensko 2002. Súhrnná správa o stave spoločnosti II. IVO, Bratislava 2002. http://www.aspekt.sk/download/eu_rovnost_prilezitosti.pdf (prístup 18.11.2006)
- Farkašová, E., Kiczková, Z., Szapuová, M.: Rodovo-diferencovaný pohľad na človeka/spoločnosť. Rozlíšenie pohlavia a rodu In: http://genderstudies.fphil.uniba.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=659&Itemid=30 (prístup 30.11.2006)
- Foster, M.D., Arnt, S., Honkola, J.: When the advantaged become disadvantaged: Men's and women's actions against gender discrimination. *Sex Roles*, 50, 1-2, 2004, pp. 27-36.
- Gavora, P.: Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu, Bratislava, Regent, 2006.
- Glosár rodových pojmov, nepublikovaná verzia, Bratislava, UNIFEM, 2002.
- Glosár rodovej terminológie, Aspekt, <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=60> (prístup 30.11.2006)
- Hyde, C.A., Deal, K.H.: Does gender matter? Male and female participation in social work classrooms. *Affilia-Journal of Women and Social Work*, 18, 2, 2003, pp. 192-209.

- Hughes K.: 'I've been pondering whether you can be a part-feminist': Young Australian Women's Studies students discuss gender. *Women's Studies International Forum*, 28, 2005, pp. 37 – 49.
- Kiczková, Z.: O štruktúre a fungovaní rodových stereotypov alebo prečo je dôležité rozlišovať medzi pojmami pohlavie a rod? In: http://genderstudies.fphil.uniba.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=679&Itemid=30 (prístup 25.10.2006)
- Kusá, D.: Psychological androgyne in gender ambience: considerations on gender variations. *Studia Psychologica*, 44, 2002, 4, s. 347-356.
- Leathwood, C.: Treat me as a human being-don't look at me as a woman': femininities and professional identities in further education. *Gender and Education*, 17, 4, 2005, pp. 387-409.
- Lukšík, I., Bláhová, Z.: Gender identity in 12-15 year old boys and girls: A comparison of urban and outskirts areas = Pohľad na rodovú identitu 12-15 ročných chlapcov a dievčat: Porovnanie mestskej a prímestskej oblasti. *Studia Psychologica*, 47, 1, 2005, s. 23-34.
- Lukšík, I., Hradílek, Z.: Sociokultúrny a rodový rozmer trávenia voľného času. In: Sociologický prieskum „ako využívajú voľný čas deti a mládež. Bratislava, Rada mládeže Slovenska, 2000, s.41-52.
- Lukšík, I., Uhrová, V.: Niektoré aspekty utvárania sociálnej identity detí. In: Reflexie súčasnej psychológie na Slovensku. Zborník príspevkov IX. zjazdu slovenských psychológov, Trenčín, 30.6.-2.7. Bratislava, Stimul, 1999, 98-102.
- Lukšík, I., Supek, M.: Sexualita a rodovosť v sociálnych a výchovných súvislostiach. Bratislava, Humanitas, 2003.
- Lukšík, I., Švihelová, D., Varmuža, J.: Rodové posolstvá v rodine. Prednáška na konferencii Rodina na prelome tisícročia, 16.- 17. 5. 2005, Bratislava.
- Morvayová, D., Plichtová, J.: Rodová identita dievčat a mediálny diskurz, *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 39, 1, 2004, s.12-35.
- Peace, P.: Balancing power: The discursive maintenance of gender inequality by wo/men at university. *Feminism & Psychology*, 13, 2, 2003, pp. 159-180.
- Piscová, M.: Gender in science: Women in science in Slovakia. *Sociológia*, 35, 6, 2003, pp. 579-598.
- Read, B., Archer, L., Leathwood, C.: Challenging cultures? Student conceptions of 'belonging' and 'isolation' at a post-1992 university. *Studies in Higher Education*, 28, 3, 2003, pp. 261-277.
- Rees, B., Garnsey, E.: Analysing competence: gender and identity at work. *Gender, Work and Organization*, 10, 5, 2003, pp. 551-578.
- Romito, P., Volpato, C.: Women inside and outside Academia: a struggle to access knowledge,

legitimacy and influence. *Social Science Information Sur Les Sciences Sociales*, 44, 1, 2005, 41-63.

Szapuová, M.: Kategória rodu vo feministickom diskurze. In:
http://genderstudies.fphil.uniba.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=688&Itemid=30 (prístup 30.11.2006).

UNDP, Gender mainstreaming in practice: a handbook, 2005 (*Preklad: Autorský tím webstránky*)
<http://www.gender.gov.sk/index.php?id=87&sID=5b106ada80cb51ced7faa19b746fe8d9>
(prístup 8.6.2006)

Stratton, T.D., McLaughlin, M.A., White, F.M., Fosson, S.E., Nora, L.M.: Does students' exposure to gender discrimination and sexual harassment in medical school affect specialty choice and residency program selection? *Academic Medicine*, 80, 4, 2005, pp. 400 – 408.

Strauss, A., Corbinová, J.: *Základy kvalitativního výskumu*. Boskovice, Nakladatelství Albert, 1999.

Tokárová, A. *Vzdelanie žien na Slovensku. Spoločenské bariéry a stimuly v historickom priereze*. Prešov, Akcent Print, 2003.

Príloha 1: Tabuľky

Tabuľka 11: Vnímané tlaky na rodové stereotypy, alebo ich eliminácia vo VŠ prostredí: porovnanie žien a mužov

	Respondentky/ respondenti	n	M	SD	t	Sig.
Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia	Ženy	93	1,80	1,04		
	Muži	107	2,19	1,10	-2,58	,011
Ženy sa v myslení vyrovnávajú mužom	Ženy	93	4,20	1,27		
	Muži	107	3,69	1,17	3,30	,001
Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	Ženy	93	2,90	1,06		
	Muži	106	3,23	1,15	-2,05	,041
Ženy sa presadzujú tým ako vyzerajú	Ženy	93	3,23	,98		
	Muži	108	3,62	1,05	-2,67	,008

Škála v dotazníku: 5(výrazne platilo)...1(výrazne neplatilo)

*n=počet, M= aritmetický priemer, SD= smerodajná odchylka, t= t-test, Sig.= štatistická významnosť

Uvedené sú len štatisticky významné rozdiely.

Tabuľka 12: Vnímané tlaky na rodové stereotypy, alebo ich eliminácia u dievčat : porovnanie sociálneho prostredia pred vysokou školou a na vysokej škole

	Párové rozdiely		t	df	Sig.
	M	SD			
1. Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia	,73984	1,26645	6,479	122	,000
2. Ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, len medzi sebou	,28571	1,03427	3,101	125	,002
3. U ženy záleží na tom ako vyzerá	-,40164	1,17593	-3,773	121	,000
4. Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom	-,45968	1,25199	-4,089	123	,000
5. Ženy sa prispôsobujú mužom	-,26446	1,35873	-2,141	120	,034
6. Muži a ženy o dôležitých veciach rozhodujú spolu	,26613	1,29482	2,289	123	,024
7. Je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby ukončili vysokú školu	-,12000	1,08211	-1,240	124	,217
8. Ženy sú spontánnejšie než muži	-,32258	1,03239	-3,479	123	,001
9. Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	,10400	1,10588	1,051	124	,295
10. Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa	-,41270	1,24752	-3,713	125	,000
11. Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú	-,66129	1,29343	-5,693	123	,000

M= aritmetický priemer, SD= smerodajná odchylka, t= t-test, df=počet stupňov voľnosti, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 13: Vnímané tlaky na rodové stereotypy, alebo ich eliminácia u chlapcov: porovnanie sociálneho prostredia pred vysokou školou a na vysokej škole

	Párové rozdiely		t	df	Sig.
	M	SD			
1. Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia	,34959	1,37890	2,812	122	,006
2. Ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, len medzi sebou	,21600	1,20204	2,009	124	,047
3. U ženy záleží na tom ako vyzerá	-,13492	1,26714	-1,195	125	,234
4. Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom	-,20000	1,35003	-1,656	124	,100
5. Ženy sa prispôsobujú mužom	-,20161	1,30028	-1,727	123	,087
6. Muži a ženy o dôležitých veciach rozhodujú spolu	,12800	1,26348	1,133	124	,260
7. Je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby ukončili vysokú školu	,01639	,93582	,193	121	,847
8. Ženy sú spontánnejšie než muži	,11111	3,01522	,414	125	,680
9. Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	,07317	1,24249	,653	122	,515
10. Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa	-,36585	1,20972	-3,354	122	,001
11. Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú	-,38095	1,19905	-3,566	125	,001

M= aritmetický priemer, SD= smerodajná odchylka, t= t-test, df=počet stupňov voľnosti, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 14: Súvislosť medzi rodovými tlakmi v domácom prostredí a na VŠ u dievčat
Párové korelácie

	N	Pears. kor.	Sig.
1. Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia	123	,362	,000
2. Ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, len medzi sebou	126	,527	,000
3. U ženy záleží na tom ako vyzerá	122	,426	,000
4. Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom	124	,370	,000
5. Ženy sa prispôsobujú mužom	121	,254	,005
6. Muži a ženy o dôležitých veciach rozhodujú spolu	124	,195	,030
7. Je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby ukončili vysokú školu	125	,300	,001
8. Ženy sú spontánnejšie než muži	124	,534	,000
9. Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	125	,446	,000
10. Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa	126	,292	,001
11. Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú	124	,201	,025

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

N= počet, Pears. kor. = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 15: Súvislosť medzi rodovými tlakmi v domácom prostredí a na VŠ u chlapcov
Párové korelácie

	N	Pears. kor.	Sig.
1. Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia	123	,254	,005
2. Ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, len medzi sebou	125	,411	,000
3. U ženy záleží na tom ako vyzerá	126	,264	,003
4. Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom	125	,351	,000
5. Ženy sa prispôsobujú mužom	124	,291	,001
6. Muži a ženy o dôležitých veciach rozhodujú spolu	125	,324	,000
7. Je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby ukončili vysokú školu	122	,428	,000
8. Ženy sú spontánnejšie než muži	126	,051	,569
9. Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú	123	,384	,000
10. Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa	123	,479	,000
11. Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú	126	,425	,000

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

N= počet, Pears. kor. = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 16a: Súvislosť rodových výrokov s rodovou identitou v primárnom prostredí- ženy

		Dôležitosť charakteristiky- žena/muž
U ženy záleží na tom ako vyzerá	N	93
	Pears. Kor.	0,26
	Sig.	0,015
Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa	N	92
	Pears. Kor.	-0,26
	Sig.	0,012
Ženy sú v práci diskriminované	N	92
	Pears. Kor.	0,22
	Sig.	0,037
Muži zarábajú viac peňazí a potom sa cítia nadradení	N	93
	Pears. Kor.	0,29
	Sig.	0,004

Škála v dotazníku: 5(výrazne platilo)...1(výrazne neplatilo), rodová identita: 5(výrazne dôležitá)..
1(málo dôležitá).

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

N= počet, Pears. kor. = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka č. 16b: Súvislosť rodových výrokov s rodovou identitou vo VŠ prostredí - muži

		Dôležitosť charakteristiky- žena/muž
Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia, ako sa kto správa	N	93
	Pears. kor.	-0,28
	Sig.	0,007
Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú	N	93
	Pears. kor.	0,23
	Sig.	0,026
Ženy sa neodvažujú byť sebavedomými a samostatnými, lebo ich muži degradujú	N	93
	Pears. kor.	0,25
	Sig.	0,016

Škála v dotazníku: 5(výrazne platilo)...1(výrazne neplatilo), rodová identita: 5(výrazne dôležitá)..
1(málo dôležitá).

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

N = počet, Pears. kor. = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť

Uvádzame len sign. korelácie

Tabuľka 17: Prekážky, negatívne vplyvy na VŠ z dôvodu rodu na jednotlivých fakultách a VŠ

			Prekážky na VŠ z dôvodu rodu		Total
			Áno	Nie	
Fakulta/ škola a rod	PedF ženy	N	9	33	42
		%	21,4%	78,6%	100,0%
	PedF muži	Počet	3	31	34
		%	8,8%	91,2%	100,0%
	FilF ženy	Počet	1	19	20
		%	5,0%	95,0%	100,0%
	FilF muži	Počet	2	12	14
		%	14,3%	85,7%	100,0%
	PrirF ženy	Počet	6	9	15
		%	40,0%	60,0%	100,0%
	PrirF muži	Počet	3	12	15
		%	20,0%	80,0%	100,0%
	TechU ženy	Počet	0	3	3
		%	,0%	100,0%	100,0%
	TechU muži	Počet	2	22	24
		%	8,3%	91,7%	100,0%
	VŠVU ženy	Počet	4	7	11
		%	36,4%	63,6%	100,0%
	VŠVU muži	Počet	4	13	17
		%	23,5%	76,5%	100,0%
Total		Počet	34	161	195
		%	17,4%	82,6%	100,0%

Tabuľka 18: Strata príležitostí z dôvodu rodu u mužov a žien na jednotlivých fakultách a VŠ

			Strata príležitostí z dôvodu rodu		Total
			Áno	Nie	
Fakulta/ škola a rod	PedF ženy	Počet	8	33	41
		%	19,5%	80,5%	100,0%
	PedF muži	Počet	5	29	34
		%	14,7%	85,3%	100,0%
	FilF ženy	Počet	2	18	20
		%	10,0%	90,0%	100,0%
	FilF muži	Počet	1	13	14
		%	7,1%	92,9%	100,0%
	PrirF ženy	Počet	4	11	15
		%	26,7%	73,3%	100,0%
	PrirF muži	Počet	2	13	15
		%	13,3%	86,7%	100,0%
	TechU ženy	Počet	0	3	3
		%	,0%	100,0%	100,0%
	TechU muži	Počet	2	23	25
		%	8,0%	92,0%	100,0%
	VŠVU ženy	Počet	4	7	11
		%	36,4%	63,6%	100,0%
	VŠVU muži	Počet	4	13	17
			23,5%	76,5%	100,0%
Total			32	163	195
		%	16,4%	83,6%	100,0%

Tabuľka 19: Výhody z dôvodu rodu u mužov a žien na jednotlivých fakultách a VŠ

			Výhody z dôvodu rodu		Total
			Áno	Nie	
Fakulta/ škola a rod	PedF ženy	Počet	16	26	42
		%	38,1%	61,9%	100,0%
	PedF muži	Počet	10	24	34
		%	29,4%	70,6%	100,0%
	FilF ženy	Počet	9	11	20
		%	45,0%	55,0%	100,0%
	FilF muži	Počet	2	10	12
		%	16,7%	83,3%	100,0%
	PrirF ženy	Počet	10	5	15
		%	66,7%	33,3%	100,0%
	PrirF muži	Počet	4	11	15
		%	26,7%	73,3%	100,0%
	TechU ženy	Počet	0	3	3
		%	,0%	100,0%	100,0%
	TechU muži	Počet	6	18	24
		%	25,0%	75,0%	100,0%
	VŠVU ženy	Počet	7	4	11
		%	63,6%	36,4%	100,0%
	VŠVU muži	Počet	6	10	16
		%	37,5%	62,5%	100,0%
Total		Počet	70	122	192
		%	36,5%	63,5%	100,0%

Tabuľka 20: Rozdiely v sebavnímaní študentiek a študentov

	Reson- detky/ respon- denti	n	M	SD	t	Sig.
aktívny/a	Ženy	159	2,2830	0,94890	-2,004	
Škálová hodnota 1	Muži	146	2,5479	1,31350		0,046
citový/á	Ženy	161	2,5528	3,40386	-2,595	
	Muži	147	3,3673	1,77919		0,010
hravý/á	Ženy	160	2,6375	1,28115	-2,027	
	Muži	147	2,9796	1,63636		0,044
impulzívny/a	Ženy	161	3,1677	1,55819	-2,970	
	Muži	147	3,7143	1,67168		0,003
sebavedomý/á	Ženy	160	3,3375	1,39129	2,890	
	Muži	146	2,7671	2,02754		0,004
silný/á	Ženy	160	2,9125	1,14038	5,291	
	Muži	147	2,2585	1,01420		0,000
pekný/á	Ženy	161	2,7391	1,05784	-0,056	
	Muži	146	2,7466	1,26388		0,956
spontánny/á	Ženy	159	3,4591	5,26722	0,499	
	Muži	146	3,2329	1,56708		0,618
rešpektovaný/á	Ženy	161	2,7516	1,18338	0,589	
	Muži	147	2,6667	1,34640		0,556
nezávislý/á	Ženy	161	2,9006	1,41953	2,020	
	Muži	147	2,5646	1,49917		0,044
starostlivý/á	Ženy	161	1,7764	1,01227	-4,372	
	Muži	146	2,3562	1,27976		0,000
upravený/á	Ženy	161	2,0062	0,91171	-3,165	
	Muži	146	2,3904	1,18248		0,002
pracovitý/á	Ženy	160	2,4188	1,33399	-1,333	
	Muži	147	2,6395	1,54807		0,184
dominantný/á	Ženy	161	3,0373	1,20358	1,991	
	Muži	147	2,7687	1,15905		0,047
rozhodný/á	Ženy	161	3,4037	1,55072	3,594	
	Muži	147	2,7959	1,40420		0,000
atraktívny/á	Ženy	159	2,8805	1,29441	-0,752	
	Muži	146	2,9932	1,32090		0,453
poslušný/á	Ženy	161	3,3727	1,49925	-1,222	
	Muži	147	3,5782	1,44736		0,223
úspešný/á	Ženy	161	2,7205	0,97603	0,573	
	Muži	147	2,6531	1,08951		0,567

n=počet, M= aritmetický priemer, SD= smerodajná odchylka, t= t-test,
Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 21: Rozdiely v sebavnímaní študentiek a toho ako oni vnímajú študentov

	n	M	SD	t	Sig.
aktívny/a	159	2,2138	1,33296		
aktívny/a	159	2,2830	0,94890	-0,554	0,581
citový/á	161	3,2422	1,70945		
citový/á	161	2,5528	3,40386	2,289	0,023
hravý/á	160	2,9188	1,53767		
hravý/á	160	2,6375	1,28115	2,060	0,041
impulzívny/a	161	3,6770	1,80486		
impulzívny/a	161	3,1677	1,55819	2,771	0,006
sebavedomý/á	158	2,3291	1,30381		
sebavedomý/á	158	3,3481	1,38659	-6,728	0,000
silný/á	160	2,3250	1,14128		
silný/á	160	2,9125	1,14038	-4,815	0,000
pekný/á	161	2,1925	1,16466		
pekný/á	161	2,7391	1,05784	-5,320	0,000
spontánny/á	158	3,1456	1,68858		
spontánny/á	158	3,4620	5,28384	-0,713	0,477
rešpektovaný/á	161	2,3913	1,18413		
rešpektovaný/á	161	2,7516	1,18338	-2,939	0,004
nezávislý/á	161	2,4969	1,54566		
nezávislý/á	161	2,9006	1,41953	-2,746	0,007
starostlivý/á	161	2,3789	1,29395		
starostlivý/á	161	1,7764	1,01227	5,367	0,000
upravený/á	161	2,1304	1,27048		
upravený/á	161	2,0062	0,91171	1,238	0,218
pracovitý/á	160	2,4500	1,56133		
pracovitý/á	160	2,4188	1,33399	0,212	0,833
dominantný/á	161	2,7826	1,26834		
dominantný/á	161	3,0373	1,20358	-1,956	0,052
rozhodný/á	161	2,7081	1,58367		
rozhodný/á	161	3,4037	1,55072	-4,132	0,000
atraktívny/á	159	2,3711	1,23018		
atraktívny/á	159	2,8805	1,29441	-4,355	0,000
poslušný/á	161	3,7453	1,58224		
poslušný/á	161	3,3727	1,49925	2,419	0,017
úspešný/á	161	2,2919	1,04666		
úspešný/á	161	2,7205	0,97603	-4,561	0,000

n=počet, M= aritmetický priemer, SD= smerodajná odchylka, t= t-test, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 22: Rozdiely v sebavnímaní študentov a a toho ako oni vnímajú študentky

	n	M	SD	t	Sig.
aktívny/a	146	2,1370	1,15448		
aktívny/a	146	2,5479	1,31350	-3,137	0,002
citový/á	147	2,8571	1,72015		
citový/á	147	3,3673	1,77919	-2,706	0,008
hravý/á	146	2,9863	1,56684		
hravý/á	146	2,9658	1,63334	0,129	0,897
impulzívny/a	146	3,3767	1,72263		
impulzívny/a	146	3,6918	1,65494	-1,816	0,071
sebavedomý/á	146	2,6849	1,37842		
sebavedomý/á	146	2,7671	2,02754	-0,412	0,681
silný/á	146	2,8493	1,30961		
silný/á	146	2,2671	1,01228	4,597	0,000
pekný/á	145	1,9103	1,00635		
pekný/á	145	2,7448	1,26809	-6,893	0,000
spontánny/á	146	3,0890	1,73373		
spontánny/á	146	3,2329	1,56708	-0,853	0,395
rešpektovaný/á	147	2,5238	1,18976		
rešpektovaný/á	147	2,6667	1,34640	-0,995	0,321
nezávislý/á	146	2,6370	1,43301		
nezávislý/á	146	2,5548	1,49957	0,543	0,588
starostlivý/á	145	2,1310	1,18588		
starostlivý/á	145	2,3586	1,28385	-1,679	0,095
upravený/á	146	1,8493	1,02616		
upravený/á	146	2,3904	1,18248	-4,937	0,000
pracovitý/á	147	2,2585	1,17676		
pracovitý/á	147	2,6395	1,54807	-2,484	0,014
dominantný/á	145	3,1448	1,46240		
dominantný/á	145	2,7724	1,16515	2,436	0,016
rozhodný/á	147	2,9660	1,53683		
rozhodný/á	147	2,7959	1,40420	0,994	0,322
atraktívny/á	145	2,1310	1,16222		
atraktívny/á	145	3,0000	1,32288	-6,488	0,000
poslušný/á	147	3,6054	1,58139		
poslušný/á	147	3,5782	1,44736	0,171	0,865
úspešný/á	147	2,2925	1,00826		
úspešný/á	147	2,6531	1,08951	-3,425	0,001

n=počet, M= aritmetický priemer, SD= smerodajná odchylka, t= t-test, Sig.= štatistická významnosť

Tabuľka 23 : Korelácie: vnímanie seba a plány do budúcnosti u žien (škálové hodnotenia boli nastavené tak, že – znamená pozitívnu koreláciu, + negatívnu)

		Prac. Kariéra	Zará- banie peňazí	Zábava cesto- vanie	Partner partner-ka	Budo- vanie rodiny	Ďalšie štúdium	Iné	Neviem
Aktívny/a	Pears Kor.	-0,175	-0,156	-0,123	0,047	-0,018	-0,077	-0,437	-0,052
	Sig.	0,029	0,053	0,127	0,565	0,823	0,342	0,003	,657
	N	156	155	154	155	155	155	45	75
Silný/á	Pears Kor.	-0,055	-0,011	-0,150	0,136	0,000	-0,065	-0,320	-0,003
	Sig.	0,496	0,892	0,062	0,090	1,000	0,421	0,032	0,977
	N	157	156	155	156	156	156	45	74
Pekný/á	Pears Kor.	-0,030	-0,132	-0,146	-0,108	0,001	-0,019	-0,054	-0,141
	Sig.	0,710	0,099	0,070	0,177	0,995	0,811	0,724	0,227
	N	158	157	156	157	157	157	45	75
Starostli- vý/á	Pears Kor.	-0,051	-0,100	0,097	-0,104	-0,191	-0,001	-0,001	-0,043
	Sig.	0,522	0,212	0,226	0,193	0,017	0,992	0,993	0,714
	N	158	157	156	157	157	157	45	75
Dominan- tný/á	Pears Kor.	-0,161	-0,193	-0,121	0,101	0,031	-0,017	0,071	-0,054
	Sig.	0,043	0,016	0,131	0,210	0,698	0,834	0,645	0,644
	N	158	157	156	157	157	157	45	75
Atraktív- ny/a	Pears Kor.	-0,163	-0,203	-0,109	-0,043	0,021	0,029	-0,139	0,047
	Sig.	0,042	0,011	0,179	0,593	0,800	0,717	0,364	0,686
	N	156	155	154	155	155	155	45	75
Úspešný/ á	Pears Kor.	-0,157	-0,130	-0,045	0,201	0,117	-0,017	-0,016	0,025
	Sig.	0,049	0,105	0,579	0,011	0,146	0,831	0,916	0,830
	N	158	157	156	157	157	157	45	75

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Tabuľka 24: Korelácie: vnímanie seba a plány do budúcnosti u mužov (škálové hodnotenia boli nastavené tak, že – znamená pozitívnu koreláciu, + negatívnu)

		Prac. kariéra	Zará- banie peňazí	Zábava, cesto- vanie	Partner partner -ka	Budo- vanie rodiny	Ďalšie štú- dium	iné	Ne- viem
Aktívny/a	Pears .Kor.	-0,102	-0,093	0,018	-0,119	-0,179	-0,083	-0,061	0,240
	Sig.	0,224	0,268	0,829	0,155	0,032	0,318	0,694	0,058
	N	145	144	145	145	143	145	44	63
Citový/á	Pears .Kor.	0,133	-0,003	-0,012	-0,237	-0,140	-0,064	-0,119	-0,199
	Sig.	0,109	0,972	0,887	0,004	0,094	0,444	0,438	0,118
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Hravý/á	Pears .Kor.	0,181	0,078	-0,252	-0,166	-0,073	-0,027	-0,015	-0,150
	Sig.	0,028	0,353	0,002	0,045	0,382	0,743	0,920	0,240
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
	N	145	144	145	145	143	145	45	63
Silný/á	Pears .Kor.	-0,204	-0,167	-0,013	-0,073	0,040	0,002	0,141	0,076
	Sig.	0,014	0,045	0,878	0,381	0,633	0,978	0,354	0,556
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Pekný/á	Pears .Kor.	-0,129	-0,164	-0,284	0,008	0,208	0,037	0,062	0,096
	Sig.	0,122	0,050	0,001	0,920	0,013	0,661	0,689	0,457
	N	145	144	145	145	143	145	44	62
Spontán- ny/á	Pears Kor.	0,184	-0,018	-0,202	-0,091	-0,068	0,075	0,059	-0,009
	Sig.	0,027	0,833	0,015	0,274	0,419	0,373	0,702	0,942
	N	145	144	145	145	143	145	45	62
Rešpek- tovaný/á	Pears .Kor.	-0,111	-0,244	0,011	-0,011	-0,027	0,127	0,242	0,187
	Sig.	0,182	0,003	0,894	0,895	0,744	0,128	0,109	0,142
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Nezávis- lý/á	Pears .Kor.	-0,384	-0,281	-0,097	-0,028	-0,028	-0,076	0,131	0,272
	Sig.	0,000	0,001	0,246	0,739	0,740	0,365	0,391	0,031
	N	146	145	146	146	144	146	45	63

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Tabuľka 25: Korelácie: vnímanie seba a plány do budúcnosti u mužov -pokračovanie

		Prac. kariér a	Zará- banie peňazí	Zábava cesto- vanie	Partne r partne r-ka	Budo- vanie rodiny	Ďalšie štúdiu m	iné	Ne- viem
Starost- livý/á	Pears. Kor.	-0,212	-0,129	-0,045	-0,320	-0,167	-0,008	-0,191	0,165
	Sig.	0,010	0,125	0,589	0,000	0,046	0,925	0,208	0,199
	N	145	144	145	145	143	145	45	62
Uprave- ný/á	Pears. Kor.	-0,191	-0,293	-0,163	-0,028	-0,022	-0,003	-0,063	0,225
	Sig.	0,022	0,000	0,050	0,735	0,791	0,975	0,685	0,078
	N	145	144	145	145	143	145	44	62
Pracovi- tý/á	Pears. Kor.	-0,318	-0,227	-0,031	-0,144	-0,105	-0,159	-0,139	0,285
	Sig.	0,000	0,006	0,714	0,083	0,210	0,055	0,364	0,024
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Domi- nantný/á	Pears. Kor.	-0,111	-0,206	-0,139	-0,140	0,043	-0,012	-0,093	0,083
	Sig.	0,184	0,013	0,094	0,091	0,607	0,888	0,545	0,517
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Rozhod- ný/á	Pears. Kor.	-0,277	-0,236	-0,153	-0,071	0,113	-0,020	0,016	0,098
	Sig.	0,001	0,004	0,065	0,393	0,178	0,813	0,919	0,445
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Atraktív- ny/á	Pears. Kor.	-0,185	-0,183	-0,199	-0,005	0,126	0,163	0,058	0,034
	Sig.	0,026	0,028	0,017	0,951	0,134	0,050	0,707	0,793
	N	145	144	145	145	143	145	44	62
Poslušný /á	Pears. Kor.	-0,100	-0,007	0,063	-0,103	-0,130	-0,107	-0,177	0,125
	Sig.	0,230	0,931	0,452	0,218	0,121	0,201	0,245	0,329
	N	146	145	146	146	144	146	45	63
Úspešný/ á	Pears. Kor.	-0,288	-0,054	-0,067	-0,145	-0,069	-0,182	-0,134	0,134
	Sig.	0,000	0,521	0,421	0,080	0,409	0,028	0,382	0,294
	N	146	145	146	146	144	146	45	63

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig..= štatistická významnosť, N = počet

Tabuľka 26: Súvislosti rodovej identity so sebavedomím – ženy

Na zvyšovanie sebavedomia vplýva:		Dôležitosť charakteristiky- žena/muž
Kontakt s domácim prostredím	Pears. Kor.	0,210
	Sig.	0,045
	N	92
Poznanie - ako to "chodí" v škole	Pears. Kor	0,223
	Sig.	0,032
	N	93

Škála v dotazníku: 5(najviac)...1(najmenej), rodová identita: 5(výrazne dôležitá..
1(málo dôležitá).

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Kompletné výpočty pozri v prílohe: kvantitatívna analýza 1

Tabuľka 27: Súvislosti rodovej identity so sebavedomím – muži

Na zvyšovanie sebavedomia vplýva:		Dôležitosť charakteristiky- žena/muž
kontakt s priateľmi	Pears. Kor.	0,254
	Sig.	0,009
	N	105
Poznanie - ako to "chodí" v škole	Pears. Kor.	0,371
	Sig.	0,000
	N	106

Škála v dotazníku: 5(najviac)...1(najmenej), rodová identita: 5(výrazne dôležitá..
1(málo dôležitá).

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Kompletné výpočty pozri v prílohe: kvantitatívna analýza 1

Tabuľka 28: Súvislosti rodovej identity s význammi sexuality – ženy

Sexualita je:		Dôležitosť charakteristiky-žena/muž
Prostriedok na splodenie detí	Pears. Kor.	0,206
	Sig.	0,049
	N	92

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

Tabuľka 29: Súvislosti rodovej identity s význammi sexuality – muži

Sexualita je:		Dôležitosť charakteristiky-žena/muž
súčasť partnerského vzťahu	Pears. Kor.	0,318
	Sig.	0,001
	N	103
vzrušenie, vášeň	Pears. Kor.	0,203
	Sig.	0,038
	N	105
vzrušenie, riziko	Pears. Kor.	0,163
	Sig.	0,100
	N	103
biologický pud	Pears. Kor.	0,250
	Sig.	0,011
	N	103

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient, Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Kompletné výpočty pozri v prílohe: kvantitatívna analýza 1

Tabuľka 30: Súvislosti rodovej identity
s vnímaním tela rovnakého pohlavia – ženy

Telo:		Dôležitosť charakteristiky- žena/muž
Vyzývavé	Pears. Kor.	-0,216
	Sig.	0,038
	N	92

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient,

Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

Tabuľka 31: Súvislosti rodovej identity
s vnímaním tela rovnakého pohlavia – muži

Telo:		Dôležitosť charakteristiky- žena/muž
Štíhle	Pears. Kor.	0,208
	Sig.	0,035
	N	103
Tajomné	Pears. Kor.	0,193
	Sig.	0,050
	N	104
Zdravé	Pears. Kor.	0,411
	Sig.	0,000
	N	104
Sebavedomé	Pears. Kor.	0,374
	Sig.	0,000
	N	104
slobodné	Pears. Kor.	0,207
	Sig.	0,036
	N	103
čisté	Pears. Kor.	0,319
	Sig.	0,001
	N	104
silné	Pears. Kor.	0,298
	Sig.	0,002
	N	104

Pears. kor = Pearsonov korelačný koeficient,

Sig.= štatistická významnosť, N = počet

Kompletné údaje ku koreláciám sú u autora správy.

Tabuľka 32: Možná profesia - učiteľ/ka na ZŠ

			Učiteľ/ka na ZŠ			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	45	33	16	94
		Očakávaný počet	35,8	45,1	13,0	94,0
		%	47,9%	35,1%	17,0%	100,0%
		Reziduál	2,7	-3,4	1,2	
	Muž	Počet	32	64	12	108
		Očakávaný počet	41,2	51,9	15,0	108,0
		%	29,6%	59,3%	11,1%	100,0%
		Reziduál		3,4	-1,2	
Total		Počet	77	97	28	202
		Očakávaný počet	77,0	97,0	28,0	202,0
		%	38,1%	48,0%	13,9%	100,0%

Tabuľka 33: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	11,760(a)	2	,003
Likelihood Ratio	11,891	2	,003
Linear-by-Linear Association	1,650	1	,199
N of Valid Cases	202		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 34: Možná profesia - učiteľ/ka na SŠ

			Učiteľ/ka na SŠ			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	53	27	14	94
		Očakávaný počet	46,5	36,8	10,7	94,0
		%	56,4%	28,7%	14,9%	100,0%
		Reziduál	1,8	-2,8	1,5	
	Muž	Počet	47	52	9	108
		Očakávaný počet	53,5	42,2	12,3	108,0
		%	43,5%	48,1%	8,3%	100,0%
		Reziduál	-1,8	2,8	-1,5	
Total		Počet	100	79	23	202
		Očakávaný počet	100,0	79,0	23,0	202,0
		%	49,5%	39,1%	11,4%	100,0%

Tabuľka 35: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	8,429(a)	2	,015
Likelihood Ratio	8,534	2	,014
Linear-by-Linear Association	,429	1	,513
N of Valid Cases	202		

df= počet stupňov voľnosti

sign.-významnosť

Tabuľka 36: Možná profesia - učiteľ/ka na VŠ

			Učiteľ/ka na VŠ				Spolu
			Áno	Nie	Neviem	Iné	
Total	Žena	Počet	46	18	30	0	94
		Očakávaný počet	43,7	27,5	22,3	,5	94,0
		%	48,9%	19,1%	31,9%	,0%	100,0%
		Reziduál	,6	-2,9	2,5	-,9	
	Muž	Počet	48	41	18	1	108
		Očakávaný počet	50,3	31,5	25,7	,5	108,0
		%	44,4%	38,0%	16,7%	,9%	100,0%
		Reziduál	-,6	2,9	-2,5	,9	
		Počet	94	59	48	1	202
		Očakávaný počet	94,0	59,0	48,0	1,0	202,0
	%	46,5%	29,2%	23,8%	,5%	100,0%	

Tabuľka 37: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	12,096(a)	3	,007
Likelihood Ratio	12,698	3	,005
Linear-by-Linear Association	,095	1	,758
N of Valid Cases	202		

df= počet stupňov voľnosti

sign.-významnosť

Tabuľka 38: Možná profesia - asistent/ka riaditeľa

			Asistent/ka riaditeľa			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	49	32	12	93
		Očakávaný počet	42,6	40,3	10,2	93,0
		%	52,7%	34,4%	12,9%	100,0%
		Reziduál	1,8	-2,4	,8	
	Muž	Počet	43	55	10	108
		Očakávaný počet	49,4	46,7	11,8	108,0
		%	39,8%	50,9%	9,3%	100,0%
		Reziduál	-1,8	2,4	-,8	
Total		Počet	92	87	22	201
		Očakávaný počet	92,0	87,0	22,0	201,0
		%	45,8%	43,3%	10,9%	100,0%

Tabuľka 39: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	5,565(a)	2	,062
Likelihood Ratio	5,607	2	,061
Linear-by-Linear Association	,950	1	,330
N of Valid Cases	201		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 40: Možná profesia – riaditeľ/ka

			Riaditeľ/ka			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	42	29	21	92
		Očakávaný počet	52,0	24,4	15,6	92,0
		%	45,7%	31,5%	22,8%	100,0%
		Reziduál	-2,9	1,5	2,0	
	Muž	Počet	71	24	13	108
		Očakávaný počet	61,0	28,6	18,4	108,0
		%	65,7%	22,2%	12,0%	100,0%
		Reziduál	2,9	-1,5	-2,0	
Total		Počet	113	53	34	200
		Očakávaný počet	113,0	53,0	34,0	200,0
		%	56,5%	26,5%	17,0%	100,0%

Tabuľka 41: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	8,571(a)	2	,014
Likelihood Ratio	8,618	2	,013
Linear-by-Linear Association	8,140	1	,004
N of Valid Cases	200		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 42: Možná profesia – manager/ka

			Manager/ka			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	48	26	19	93
		Očakávaný počet	56,0	23,6	13,4	93,0
		%	51,6%	28,0%	20,4%	100,0%
		Reziduál	-2,3	,8	2,2	
	Muž	Počet	73	25	10	108
		Očakávaný počet	65,0	27,4	15,6	108,0
		%	67,6%	23,1%	9,3%	100,0%
		Reziduál	2,3	-,8	-2,2	
Total		Počet	121	51	29	201
		Očakávaný počet	121,0	51,0	29,0	201,0
		%	60,2%	25,4%	14,4%	100,0%

Tabuľka 43: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	6,897(a)	2	,032
Likelihood Ratio	6,942	2	,031
Linear-by-Linear Association	6,828	1	,009
N of Valid Cases	201		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 44: Možná profesia - robotník/robotníčka

			Robotník/robotníčka			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	11	65	17	93
		Očakávaný počet	19,0	62,0	12,0	93,0
		%	11,8%	69,9%	18,3%	100,0%
		Reziduál	-2,8	,9	2,1	
	Muž	Počet	30	69	9	108
		Očakávaný počet	22,0	72,0	14,0	108,0
		%	27,8%	63,9%	8,3%	100,0%
		Reziduál	2,8	-,9	-2,1	
Total		Počet	41	134	26	201
		Očakávaný počet	41,0	134,0	26,0	201,0
		%	20,4%	66,7%	12,9%	100,0%

Tabuľka 45: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	10,324(a)	2	,006
Likelihood Ratio	10,652	2	,005
Linear-by-Linear Association	10,173	1	,001
N of Valid Cases	201		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 46: Možná profesia - sprievodca/kyňa v cest. ruchu

			Sprievodca/kyňa v cest. ruchu			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	60	22	9	91
		Očakávaný počet	48,9	30,6	11,4	91,0
		%	65,9%	24,2%	9,9%	100,0%
		Reziduál	3,2	-2,6	-1,0	
	Muž	Počet	47	45	16	108
		Očakávaný počet	58,1	36,4	13,6	108,0
		%	43,5%	41,7%	14,8%	100,0%
		Reziduál	-3,2	2,6	1,0	
Total		Počet	107	67	25	199
		Očakávaný počet	107,0	67,0	25,0	199,0
		%	53,8%	33,7%	12,6%	100,0%

Tabuľka 47: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	10,056(a)	2	,007
Likelihood Ratio	10,174	2	,006
Linear-by-Linear Association	7,443	1	,006
N of Valid Cases	199		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 48: Možná profesia - pracovník/pracovníčka v banke

			Pracovník/pracovnička v banke			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	18	56	20	94
		Očakávaný počet	19,5	61,4	13,0	94,0
		%	19,1%	59,6%	21,3%	100,0%
		Reziduál	-,5	-1,6	2,8	
	Muž	Počet	24	76	8	108
		Očakávaný počet	22,5	70,6	15,0	108,0
		%	22,2%	70,4%	7,4%	100,0%
		Reziduál	,5	1,6	-2,8	
Total		Počet	42	132	28	202
		Očakávaný počet	42,0	132,0	28,0	202,0
		%	20,8%	65,3%	13,9%	100,0%

Tabuľka 49: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	8,099(a)	2	,017
Likelihood Ratio	8,244	2	,016
Linear-by-Linear Association	4,201	1	,040
N of Valid Cases	202		

df= počet stupňov voľnosti

sign.-významnosť

Tabuľka 50: Možná profesia – podnikateľ/ka

			Podnikateľ/ka			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	50	20	23	93
		Očakávaný počet	58,1	16,7	18,1	93,0
		%	53,8%	21,5%	24,7%	100,0%
		Reziduál	-2,4	1,2	1,7	
	Muž	Počet	75	16	16	107
		Očakávaný počet	66,9	19,3	20,9	107,0
		%	70,1%	15,0%	15,0%	100,0%
		Reziduál	2,4	-1,2	-1,7	
Total		Počet	125	36	39	200
		Očakávaný počet	125,0	36,0	39,0	200,0
		%	62,5%	18,0%	19,5%	100,0%

Tabuľka 51: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	5,749(a)	2	,056
Likelihood Ratio	5,762	2	,056
Linear-by-Linear Association	5,313	1	,021
N of Valid Cases	200		

df= počet stupňov voľnosti
sign.-významnosť

Tabuľka 52: Možná práca - staranie sa o domácnosť a deti

			Staranie sa o domácnosť a deti			Spolu
			Áno	Nie	Neviem	
	Žena	Počet	45	28	20	93
		Očakávaný počet	39,5	37,2	16,3	93,0
		%	48,4%	30,1%	21,5%	100,0%
		Reziduál	1,6	-2,7	1,4	
	Muž	Počet	40	52	15	107
		Očakávaný počet	45,5	42,8	18,7	107,0
		%	37,4%	48,6%	14,0%	100,0%
		Reziduál	-1,6	2,7	-1,4	
Total		Počet	85	80	35	200
		Očakávaný počet	85,0	80,0	35,0	200,0
		%	42,5%	40,0%	17,5%	100,0%

Tabuľka 53: Chi-kvadrátové testy

	Hodnota	df	Sig.
Pearson Chi-Square	7,264(a)	2	,026
Likelihood Ratio	7,342	2	,025
Linear-by-Linear Association	,114	1	,736
N of Valid Cases	200		

df= počet stupňov voľnosti

sign.-významnosť

Tabuľka 54: Potreba kurzov feminizmu a gender mainstreaming študentov a študentiek z rôznych fakúlt UK a VŠ

			Potreba kurzov feminizmu a GM			Total
			Áno	Nie	Neviem	
Fakulta/ škola a rod	PedF ženy	Počet	20	2	20	42
		%	47,6%	4,8%	47,6%	100,0%
	PedF muži	Počet	10	4	19	33
		%	30,3%	12,1%	57,6%	100,0%
	FilF ženy	Count	5	5	9	19
		%	26,3%	26,3%	47,4%	100,0%
	FilF muži	Počet	7	2	5	14
		%	50,0%	14,3%	35,7%	100,0%
	PrirF ženy	Počet	1	4	10	15
		%	6,7%	26,7%	66,7%	100,0%
	PrirF muži	Počet	1	4	9	14
		%	7,1%	28,6%	64,3%	100,0%
	TechU ženy	Počet	0	2	1	3
		%	,0%	66,7%	33,3%	100,0%
	TechU muži	Počet	4	11	10	25
		%	16,0%	44,0%	40,0%	100,0%
	VŠVU ženy	Počet	4	1	5	10
		%	40,0%	10,0%	50,0%	100,0%
	VŠVU muži	Počet	3	4	10	17
		%	17,6%	23,5%	58,8%	100,0%
Total		Počet	55	39	98	192
		%	28,6%	20,3%	51,0%	100,0%

Príloha 2: dotazník 1

Logo EQUAL

logo Európskeho sociálneho fondu

Projekt č.128/04-I/33-4.1

**„Vytvorenie koncepcie vzdelávania v oblasti rovnosti príležitostí na základe
Gender mainstreamingu“**

Dotazník o mužoch a ženách (Lukšík a kol., 2005)

Vážená respondentka, respondent,

v tomto dotazníku sa pýtame na Vaše názory, týkajúce sa niektorých tém, napr. postavenia mužov a žien, pracovné aspirácie, názory na sexualitu, a pod. Dotazník je anonymný, jednotlivé osobné údaje a názory nebudú nikde zverejnené. Údaje nám poslúžia na lepšie poznanie vysokoškolského prostredia. Ďakujeme za starostlivo vyplnené otázky.

A. Uvedte, prosím, ktoré z nasledujúcich výrokov platili, vo vašom prostredí kde ste vyrastala, vyrastal pred vstupom na vysokú školu (označte väčšinový prístup zo strany rodičov, príbuzných, učiteliek a učiteľov a pod., ak v tom boli rozdiely medzi osobami uveďte to v komentári)

	výrazne platilo	5	4	3	2	1	výrazne neplatilo
1. Ženy sa majú prispôsobovať mužom.....	5	4	3	2	1		
2. Muži sa vedia postarať o malé deti	5	4	3	2	1		
3. Hlavou rodiny má byť muž	5	4	3	2	1		
4. U ženy záleží na tom ako vyzerá.....	5	4	3	2	1		
5. Ženy sa v myslení vyrovnávajú mužom.....	5	4	3	2	1		
6. Ženy sú od prírody citovejšie založené	5	4	3	2	1		
7. Muž a žena majú o dôležitých veciach rozhodovať spolu.....	5	4	3	2	1		
8. Žena sa má starať o domácnosť a deti a muž má zabezpečovať rodinu..	5	4	3	2	1		
9. Dievčatá sú rovnako schopne naučiť sa pracovať s počítačom tak ako chlapci	5	4	3	2	1		
10. Je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby sa dostali na vysokú školu	5	4	3	2	1		
11. Ženy sú spontánnejšie než muži.....	5	4	3	2	1		
12. Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú.....	5	4	3	2	1		
13. Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa.....	5	4	3	2	1		
14. Ženy sa viac riadia svojimi citmi.....	5	4	3	2	1		
15. Muž aj žena majú spolu zarábať pre zabezpečenie životnej úrovne...	5	4	3	2	1		
16. Na ženu napokon zostane robiť domáce práce.....	5	4	3	2	1		
17. Ženy sa presadzujú v práci tým, ako vyzerajú.....	5	4	3	2	1		
18. Ženy sú v práci diskriminované.....	5	4	3	2	1		
19. Muži zarábajú viac peňazí a potom sa cítia nadradení.....	5	4	3	2	1		
20. Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia.....	5	4	3	2	1		
21. Ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, len medzi sebou.....	5	4	3	2	1		
22. Žena má byť nežná, milá, usmievavá.....	5	4	3	2	1		

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

B. Uved'te, ktoré z nasledujúcich výrokov platia, resp. neplatia pre Vám blízku vekovú skupinu (spolužiaci, spolužiačky), alebo sociálnu skupinu (kolegyne, kolegovia) na vysokej škole:

	výrazne platí					výrazne neplatí				
	5	4	3	2	1					
1. Ženy nemôžu byť nezávislé, lebo musia dbať na mienku okolia	5	4	3	2	1					
2. Ženy nie sú rešpektované medzi mužmi, len medzi sebou.....	5	4	3	2	1					
3. U ženy záleží na tom ako vyzerá.....	5	4	3	2	1					
4. Ženy sa v myslení vyrovnajú mužom.....	5	4	3	2	1					
5. Ženy sa prispôsobujú mužom.....	5	4	3	2	1					
6. Muži a ženy o dôležitých veciach rozhodujú spolu.....	5	4	3	2	1					
7. Je rovnako dôležité pre chlapcov aj dievčatá, aby ukončili vysokú školu	5	4	3	2	1					
8. Ženy sú spontánnejšie než muži.....	5	4	3	2	1					
9. Muži sú rozvážnejší, viac uvažujú.....	5	4	3	2	1					
10. Každý je individuálny a nezáleží od pohlavia ako sa kto správa.....	5	4	3	2	1					
11. Ženy sa presadzujú tým, ako vyzerajú.....	5	4	3	2	1					
12. Ženy sú viac diskriminované než muži.....	5	4	3	2	1					
13. Ženy sa neodvažujú byť sebavedomými a samostatnými, lebo ich muži degradujú.....	5	4	3	2	1					

Tu uved'te, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

C. Ktoré z uvedených charakteristík sú pre Vás, Vašu osobu viac a ktoré menej dôležité:

	veľmi dôležité	5	4	3	2	1	málo dôležité
1. Občan/ka	5	4	3	2	1		
2. Slovák/Slovenka.....	5	4	3	2	1		
3. Európan/ka.....	5	4	3	2	1		
4. Žena/muž.....	5	4	3	2	1		
5. Mladý človek.....	5	4	3	2	1		
6. Človek.....	5	4	3	2	1		
7. Dcéra/syn.....	5	4	3	2	1		
8. Budúci otec, matka.....	5	4	3	2	1		
9. Budúci/a pracujúca osoba.....	5	4	3	2	1		
10. Veriaci/a.....	5	4	3	2	1		
11. Obyvateľ/ka svojho regiónu.....	5	4	3	2	1		
12. Študent/ka.....	5	4	3	2	1		
13. Beloch/beloška.....	5	4	3	2	1		
14. Priateľ/ka.....	5	4	3	2	1		
15. Partner/ka.....	5	4	3	2	1		
16. Milenec/milenka.....	5	4	3	2	1		
17. Iné, uveď, čo:	5	4	3	2	1		

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

C2. Ktoré z uvedených charakteristík Vašej osoby sú pre Vás dôležité vo vysokoškolskom prostredí. Uveďte len čísla charakteristík:

.....

C3. Stalo sa Vám niekedy, že ste boli z dôvodu niektorej z uvedených charakteristík diskriminovaní/á? Uveďte čísla charakteristík:

.....

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

D. Čo sa podieľa na zvyšovaní Vášho sebavedomia?:

	najviac	5	4	3	2	1	najmenej
1. Kontakt s priateľkami	5	4	3	2	1		
2. Kontakt s priateľmi.....	5	4	3	2	1		
3. Kontakt s učiteľmi.....	5	4	3	2	1		
4. Kontakt s domácim prostredím.....	5	4	3	2	1		
5. Spokojnosť s vlastným telom.....	5	4	3	2	1		
6. Poznanie - vedomosti v škole.....	5	4	3	2	1		
7. Poznanie – ako to „chodí“ v škole.....	5	4	3	2	1		
8. Duchovná/duševná práca na sebe.....	5	4	3	2	1		
9. Dobré školské výsledky.....	5	4	3	2	1		
10. Telesná práca na sebe.....	5	4	3	2	1		
11. Oblečenie.....	5	4	3	2	1		
12. Iné, uveďte, čo:	5	4	3	2	1		

E. Kde sa môžete najlepšie prejaviť, voľne sa správať, rozprávať bez zábran a kde najhoršie:

	najlepšie	5	4	3	2	1	najhoršie
1. S priateľkou.....	5	4	3	2	1		
2. S priateľom.....	5	4	3	2	1		
3. S partnerom/kou (myslené ako milenci).....	5	4	3	2	1		
4. V spoločnosti žien na VŠ.....	5	4	3	2	1		
5. V spoločnosti mužov na VŠ.....	5	4	3	2	1		
6. V spoločnosti mužov a žien na VŠ.....	5	4	3	2	1		
7. V spoločnosti žien doma.....	5	4	3	2	1		
8. V spoločnosti mužov doma.....	5	4	3	2	1		
9. V spoločnosti mužov a žien doma.....	5	4	3	2	1		
10. V spoločnosti matky.....	5	4	3	2	1		
11. V spoločnosti otca.....	5	4	3	2	1		
12. V spoločnosti súrodencov	5	4	3	2	1		
13. Keď som sám, sama.....	5	4	3	2	1		
14. Medzi vysokoškólákmi.....	5	4	3	2	1		
15. Na niektorých prednáškach, seminároch na VŠ.....	5	4	3	2	1		
16. Iné, uveďte, čo:	5	4	3	2	1		

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

F. Sexualita je podľa Vás:

	úplne súhlasím	5	4	3	2	1	úplne nesúhlasím
1. Spôsob spoznávania ľudí.....	5	4	3	2	1		
2. Prirodzená ľudská potreba.....	5	4	3	2	1		
3. Súčasť partnerského vzťahu.....	5	4	3	2	1		
4. Výlučne súčasť manželstva.....	5	4	3	2	1		
5. Priestor na vyjadrenie intimity a lásky.....	5	4	3	2	1		
6. Rozkoš, zážitok.....	5	4	3	2	1		
7. Relax, uvoľnenie.....	5	4	3	2	1		
8. Boží dar.....	5	4	3	2	1		
9. Prostriedok na splodenie detí.....	5	4	3	2	1		
10. Vzrušenie, vášeň.....	5	4	3	2	1		
11. Vzrušenie riziko.....	5	4	3	2	1		
12. Biologický pud.....	5	4	3	2	1		
13. Iné, uveďte, čo:	5	4	3	2	1		

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

G. Aký je Váš ideál tela? Aké sa Vám páči mužské telo alebo ženské telo? Vyjadrite sa prosím muži k mužskému telu a ženy k ženskému telu:

	úplne	5	4	3	2	1	vôbec nie
1. Štíhle.....	5	4	3	2	1		
2. Obnažené.....	5	4	3	2	1		
3. Tajomné.....	5	4	3	2	1		
4. Vyzývavé.....	5	4	3	2	1		
5. Zdravé.....	5	4	3	2	1		
6. Vyšportované.....	5	4	3	2	1		
7. Sexi.....	5	4	3	2	1		
8. Sebavedomé.....	5	4	3	2	1		
9. Slobodné.....	5	4	3	2	1		
10. Čisté.....	5	4	3	2	1		
11. Silné	5	4	3	2	1		
12. Iné, uveďte aké:	5	4	3	2	1		

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

H. Ktoré z uvedených profesií by ste mohla, mohol, resp. nemohla, nemohol robiť?:

Učiteľ/ka na ZŠ.....	áno	nie	neviem
Učiteľ/ka na SŠ.....	áno	nie	neviem
Učiteľ/ka na VŠ.....	áno	nie	neviem
Asistent/ka riaditeľa.....	áno	nie	neviem
Riaditeľ/ka.....	áno	nie	neviem
Manager/ka.....	áno	nie	neviem
Robotník/robotníčka.....	áno	nie	neviem
Sprievodca/kyňa v cestovnom ruchu.....	áno	nie	neviem
Pracovník/pracovníčka za prepážkou v banke...	áno	nie	neviem
Podnikateľ/ka.....	áno	nie	neviem
Rôzne práce bez trvalého úväzku.....	áno	nie	neviem
Starat' sa o domácnosť a deti.....	áno	nie	neviem
Iné, uveďte aké:	áno	nie	neviem

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

I. Po skončení školy sa najbližších 5 rokov chcete venovať (táto otázka je len pre študentky, študentov):

	výrazne	5	4	3	2	1	minimálne
1. Pracovnej kariére	5	4	3	2	1		
2. Zarábaniu peňazí (bez ohľadu na svoju profesiu).....	5	4	3	2	1		
3. Zábave a cestovaniu.....	5	4	3	2	1		
4. Partnerovi/partnerke.....	5	4	3	2	1		
5. Budovaniu rodiny (domácnosť, deti).....	5	4	3	2	1		
6. Ďalšiemu štúdiu.....	5	4	3	2	1		
7. Iné, uveďte, čo:	5	4	3	2	1		
8. Neviem, nemám to premyslené	5	4	3	2	1		

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

J. Čo podľa Vás znamená feminizmus (môžete zakrúžkovať aj viac možností):

1. Uprednostňovanie žien pred mužmi
2. Snaha o odstránenie diskriminácie žien
3. Snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami
4. Nezmyselné zaoberanie sa postavením žien
5. Životný štýl niektorých nezávislých žien
6. Oprávnený boj za väčšiu slobodu žien
7. Nevie, nemá vyhranený názor
8. Iné, uveďte, čo:

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

K. Viete, čo znamená gender mainstreaming? áno – nie

Ak áno, skúste napísať, čo to znamená:

.....

L. Čo si myslíte, mali, alebo nemali by byť rodové otázky, feminizmu a gender mainstreaming súčasťou Vášho vysokoškolského štúdia?

1. áno, mali
2. nie, nemali
3. neviem, neviem posúdiť

M. Odpovedajte, prosím, na nasledujúce otázky, prípadne k nim napíšte aj svoje komentáre:

M1. Vnímate nejaké prekážky, negatívne vplyvy na škole z dôvodu toho, že ste žena, alebo muž? Áno – Nie

Komentár:

.....

M2. Stratil/a ste nejaké príležitosti z dôvodu, že ste žena/muž? Áno – Nie

Komentár:

.....

M3. Získali ste nejaké výhody, príležitosti pretože ste žena/muž? Áno – Nie

Komentár:

.....

M4. Mali ste počas štúdia skúsenosť s neželanými sexuálnymi komentármi, pozornosťami, postupmi zo strany spolužiakov/spolužiačok, spolupracovníkov, spolupracovníčok? Áno – Nie

Komentár:

.....

M5. Mali ste počas štúdia skúsenosť s neželanými sexuálnymi komentármi, pozornosťami, postupmi zo strany učiteľov, učiteľiek? Áno – Nie

Komentár:

.....

N. Uvedzte, prosím, ešte niektoré Vaše údaje:

Vek:

Pohlavie: žena – muž (zakrúžkujte, čo platí)

Navštevovaná fakulta, škola: (1)-Pedagogická ..(2)-Filozofická .. (3)-Právnická..
(4)-Prírodovedecká.. (5)-Technické fakulty..
(6)-VŠVU/VŠMU.. (7)-Fakulta TV a športu..
(8)-Ekonomická.. (9)-Iná:

Rodinný stav: (3)-slobodná/ý, (1)-vydatá/ženatý .. (2)-rozvedená/ý

Lokalita bydliska kde ste vyrastali -Kraj : (1)-Západné Slovensko.. (2)-Stredné
Slovensko.. (3)-Východné
Slovensko

Typ bydliska, kde ste vyrastali: (1)-dedina .. (2)-mesto
(3)-veľké mesto: Bratislava, Košice

Typ bydliska, kde v súčasnosti prevažne žijete: (1)-dedina .. (2)-mesto
(3)-veľké mesto: Bratislava, Košice

Koľko rokov tu žijete:

Viera: Pokladáte sa za veriaceho človeka, veríte v Boha?: (1)-áno.. (2)-nie..
(3)-v otázke viery nemám vyhranený názor

Ďakujeme za vyplnenie dotazníka!

Ak máte chuť sa zapojiť do ďalšej fázy výskumu – individuálne rozhovory, nechajte nám na Vás telefónne číslo: (vybraným sa ozveme)

V prípade otázok, alebo možných problémov súvisiacich s vyplnením tohto dotazníka kontaktujte nás na: ivan.luksik@fedu.uniba.sk

Príloha 3: Špecifikácia vzorky pre dotazníkový prieskum 1

Vek

Frekvencie:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 19,00	7	3,4	3,4	3,4
20,00	21	10,2	10,2	13,6
21,00	42	20,4	20,4	34,0
22,00	45	21,8	21,8	55,8
23,00	35	17,0	17,0	72,8
24,00	23	11,2	11,2	84,0
25,00	8	3,9	3,9	87,9
26,00	12	5,8	5,8	93,7
27,00	6	2,9	2,9	96,6
28,00	6	2,9	2,9	99,5
29,00	1	,5	,5	100,0
Total	206	100,0	100,0	

Vek

Priemer:

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Vek	206	19,00	29,00	22,5874	2,12296
Valid N (listwise)	206				

Pohlavie

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ženy	97	47,1	47,3	47,3
muži	108	52,4	52,7	100,0
Total	205	99,5	100,0	
Missing System	1	,5		
Total	206	100,0		

Navštěvovaná fakulta/VŠ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	PedF	79	38,3	39,5	39,5
	FilF	35	17,0	17,5	57,0
	PrávF	1	,5	,5	57,5
	PrírF	30	14,6	15,0	72,5
	TechU	27	13,1	13,5	86,0
	VŠVÚ	28	13,6	14,0	100,0
	Total	200	97,1	100,0	
Missing	8,00	3	1,5		
	9,00	2	1,0		
	System	1	,5		
	Total	6	2,9		
Total		206	100,0		

Rodinný stav

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vyd./Žen.	4	1,9	2,0	2,0
	Rozvedení/é	1	,5	,5	2,5
	Slobodní/é	199	96,6	97,5	100,0
	Total	204	99,0	100,0	
Missing	System	2	1,0		
Total		206	100,0		

Časť Slovenska kde vyrastal/a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ZápK	138	67,0	67,6	67,6
	StredK	36	17,5	17,6	85,3
	VýchK	30	14,6	14,7	100,0
	Total	204	99,0	100,0	
Missing	System	2	1,0		
Total		206	100,0		

Typ bydliska kde vyrastal/a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	dedina	45	21,8	22,0	22,0
	mesto	84	40,8	41,0	62,9
	veľké mesto	76	36,9	37,1	100,0
	Total	205	99,5	100,0	
Missing	System	1	,5		
Total		206	100,0		

Typ bydliska v súčasnosti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	dedina	13	6,3	6,4	6,4
	mesto	25	12,1	12,4	18,8
	veľké mesto	164	79,6	81,2	100,0
	Total	202	98,1	100,0	
Missing	System	4	1,9		
Total		206	100,0		

Viera v Boha

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	veriaci/e	108	52,4	53,2	53,2
	neveriaci/e	46	22,3	22,7	75,9
	nevyhranený názor	49	23,8	24,1	100,0
	Total	203	98,5	100,0	
Missing	System	3	1,5		
Total		206	100,0		

Príloha 4: dotazník 2

Logo EQUAL

logo Európskeho sociálneho fondu

Projekt č.128/04-I/33-4.1

„Vytvorenie koncepcie vzdelávania v oblasti rovnosti príležitostí na základe Gender mainstreamingu“

Dotazník o mužoch a ženách-2

(Lukšík a kol., 2006)

Vážená respondentka, respondent,

v tomto dotazníku sa pýtame na Vaše názory, týkajúce sa mužov a žien prípadne aj Vašej osoby. Dotazník je anonymný, jednotlivé osobné údaje a názory nebudú nikde zverejnené. Údaje nám poslúžia na lepšie poznanie vysokoškolského prostredia. Ďakujeme za starostlivo vyplnené otázky.

1. Skúste sa zamyslieť, čo vystihuje osobu opačného pohlavia ako ste vy, vysokoškolačka /vysokoškolačku (priateľ, priateľka, partner, partnerka), ktorého poznáte v svojom okolí?

Pre túto osobu opačného pohlavia vysokoškolačka/vysokoškolačku platí, že je (označte pri každej charakteristike X):

	výrazne platí 3	platí 2	častočne platí 1	aj-aj, medzi 0	častočne platí 1	platí 2	výrazne platí 3	
1. Aktívny/á								Pasívny/a
2. Citový/á								Racionálna/y
3. Hravý/á								Vážny/a
4. Impulzívny/á								Rozvážny/á
5. Sebavedomý/á								Neistý/á
6. Silný/á								Slabý/á
7. Pekný/á								Škaredý/á
8. Spontánny/á								Kontrolujúci sa
9. Rešpektovaný/á								Prehliadaný/á
10. Nezávislý/á								Závislý/á
11. Starostlivý/á								Nedbanlivý/á
12. Upravený/á								Zanedbaný/á
13. Pracovitý/á								Lenivý/á
14. Dominantný/á								Podriadený/a
15. Rozhodný/á								Nerohodný/á
16. Atraktívny/a								Nenápadný/á
17. Poslušný/á								Rebelujúci/a
18. Úspešný/á								Neúspešný/á
	1	2	3	4	5	6	7	

Tu uveďte, ak máte, nejaký komentár, zdôvodnenie k uvedeným položkám:

.....

2.Čo najlepšie vystihuje Vás, Vašu osobu?

Moju osobu najlepšie vystihuje (označte pri každej charakteristike X):

	výrazne platí 3	platí 2	čiastočne platí 1	aj-aj, medzi 0	čiastočne platí 1	platí 2	výrazne platí 3	
1. Aktívna/y								Pasívna/y
2. Citová/ý								Racionálna/y
3. Hravá/ý								Vážna/y
4. Impulzívna/y								Rozvážna/y
5. Sebavedomá/ý								Neistá/i
6. Silná/ý								Slabá/ý
7. Pekná/ý								Škaredá/ý
8. Spontánna/y								Kontrolujúca sa
9. Rešpektovaná/ý								Prehliadaná/ý
10. Nezávislá/ý								Závislá/ý
11. Starostlivá/ý								Nedbanlivá/ý
12. Upravená/ý								Zanedbaná/ý
13. Pracovitá/ý								Lenivá/ý
14. Dominantná/ý								Podriadená/ý
15. Rozhodná/ý								Nerozhodná/ý
16. Atraktívna/y								Nenápadná/ý
17. Poslušná/ý								Rebelujúca/i
18. Úspešná/ý								Neúspešná/i
	1	2	3	4	5	6	7	

Komentár:

3. Ďalej budete vyberať obrázky k nižšie uvedeným slovám. Vyberte zo 16 obrázkov vždy 6 obrázkov, ktoré podľa Vás vystihujú dané slová, alebo sa Vám s daným slovom spájajú. Čísla vybraných obrázkov zapíšte do tabuľky. Nevyberte menej ako 6 obrázkov, dajte pozor aby sa čísla obrázkov pri jednom slove neopakovali. Zatiaľ nespracované

Obrázky: loď, slnko, mesiac, voda, had, pavučina, dom, strom, pery, oko, ryba, červ, hrob, dýka, kvet, mreža.

autor obrázkov V.Doležal

	1	2	3	4	5	6
1. SILA						
2. KRÁSA						
3. POZNANIE						
4. VERNOSŤ						
5. ČLOVEK						
6. SEXUALITA						
7. RADOSŤ						
8. HNEV						
9. JA						
10. STRACH						
11. MUŽ						
12. ŠKOLA						
13. CIT						
14. ŽENA						
15. TELO						
16. BUDÚCNOSŤ						
17. RODINA						
18. ROZUM						
19. DOMOV						
20. PRÁCA						
21. UČITEĽ						
22. NÁSILIE						
23. MOC						

4. Čo chcete robiť po skončení školy?

Po skončení školy sa najbližších 5 rokov chcete venovať (zakrúžkujte):

	výrazne	5	4	3	2	1	minimálne
1. Pracovnej kariére	5	4	3	2	1		
2. Zarobeniu peňazí (bez ohľadu na svoju profesiu).....	5	4	3	2	1		
3. Zábave a cestovaniu.....	5	4	3	2	1		
4. Partnerovi/partnerke.....	5	4	3	2	1		
5. Budovaniu rodiny (domácnosť, deti).....	5	4	3	2	1		
6. Ďalšiemu štúdiu.....	5	4	3	2	1		
7. Iné, uveďte, čo:	5	4	3	2	1		
8. Nevieam, nemám to premyslené	5	4	3	2	1		

Komentár:

5. Vnímate nejaké prekážky, negatívne vplyvy na škole z dôvodu toho, že ste žena, alebo muž (zakrúžkujte)? Áno – Nie

Komentár:

6. Stratil/a ste na vysokej škole nejaké príležitosti z dôvodu, že ste žena/muž? Áno – Nie

Komentár:

7. Získali ste na vysokej škole nejaké výhody, príležitosti pretože ste žena/muž? Áno – Nie

Komentár:

8. Mali ste počas štúdia skúsenosť s neželanými sexuálnymi komentármi, pozornosťami, postupmi zo strany spolužiakov/spolužiačok, spolupracovníkov, spolupracovníčok? Áno – Nie

Komentár:

9. Mali ste počas štúdia skúsenosť s neželanými sexuálnymi komentármi, pozornosťami, postupmi zo strany učiteľov, učiteľiek? Áno – Nie

Komentár:

10. Čo podľa Vás znamená feminizmus (môžete zakrúžkovať aj viac možností):

1. Uprednostňovanie žien pred mužmi
2. Snaha o odstránenie diskriminácie žien
3. Snaha o rovnosť medzi mužmi a ženami
4. Nezmyselné zaobranie sa postavením žien
5. Životný štýl niektorých nezávislých žien
6. Oprávnený boj za väčšiu slobodu žien
7. Nevie, nemá vyhranený názor
8. Iné, uveďte, čo:

Komentár:

11. Viete, čo znamená gender mainstreaming? áno – nie

Ak áno, skúste napísať, čo to znamená:

.....

12. Čo si myslíte, mali, alebo nemali by byť rodové otázky, feminizmu a gender mainstreaming súčasťou Vášho vysokoškolského štúdia?

1. áno, mali
2. nie, nemali
3. neviem, neviem posúdiť

13. Uveďte, prosím, ešte niektoré Vaše údaje:

- Vek:
- Pohlavie: žena – muž (zakrúžkujte, čo platí)
- Navštevovaná fakulta, škola: (1)-Pedagogická, (2)-Filozofická, (3)-Právnická
(4)-Prírodovedecká, (5)-Technické fakulty, (6)-VŠVU/VŠMU, (7)-Fakulta TV a športu,
(8)-Ekonomická, (9)-Iná:
- Rodinný stav: (3)-slobodná/ý, (1)-vydatá/ženatý .. (2)-rozvedená/ý
- Lokalita bydliska kde ste vyrastali -Kraj : (1)-Západné Slovensko, (2)-Stredné Slovensko..
(3)-Východné Slovensko
- Typ bydliska, kde ste vyrastali: (1)-dedina, (2)-mesto, (3)-veľké mesto: Bratislava, Košice
- Typ bydliska, kde v súčasnosti prevažne žijete: (1)-dedina, (2)-mesto,
(3)-veľké mesto: Bratislava, Košice
- Koľko rokov tu žijete:
- Viera: Pokladáte sa za veriaceho človeka, veríte v Boha?:
(1)-áno, (2)-nie,
(3)-v otázke viery nemám vyhranený názor

Ďakujeme za vyplnenie dotazníka!

Ak máte chuť sa zapojiť do ďalšej fázy výskumu – individuálne rozhovory, nechajte nám na Vás telefónne číslo: (vybraným sa ozveme)

V prípade otázok, alebo možných problémov súvisiacich s vyplnením tohto dotazníka kontaktujte nás na:

ivan.luksik@fedu.uniba.sk

Príloha 5: Špecifikácia vzorky pre dotazníkový prieskum 2

Vek

Frekvencie:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18,00	2	,7	,7	,7
19,00	13	4,6	4,6	5,3
20,00	35	12,4	12,4	17,7
21,00	60	21,3	21,3	39,0
22,00	81	28,7	28,7	67,7
23,00	35	12,4	12,4	80,1
24,00	22	7,8	7,8	87,9
25,00	12	4,3	4,3	92,2
26,00	14	5,0	5,0	97,2
27,00	8	2,8	2,8	100,0
Total	282	100,0	100,0	

Vek

Priemer:

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Vek	282	18,00	27,00	22,1206	1,88636
Valid N (listwise)	282				

Pohlavie

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid žena	150	53,2	53,2	53,2
muž	132	46,8	46,8	100,0
Total	282	100,0	100,0	

Navštevovaná fakulta/VŠ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	PedF	177	62,8	62,8	62,8
	FilF	15	5,3	5,3	68,1
	PrávF	8	2,8	2,8	70,9
	PrírF	6	2,1	2,1	73,0
	STU	29	10,3	10,3	83,3
	VŠVÚ/VŠ	5	1,8	1,8	85,1
	MÚ	9	3,2	3,2	88,3
	FTVŠ	17	6,0	6,0	94,3
	EU	16	5,7	5,7	100,0
	iné	16	5,7	5,7	100,0
	Total	282	100,0	100,0	

Rodinný stav

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	vydatá/ženatý	11	3,9	3,9	3,9
	slobodný/á	270	95,7	96,1	100,0
	Total	281	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		282	100,0		

Časť Slovenska kde vyrastal/a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ZápS	206	73,0	74,4	74,4
	StredS	37	13,1	13,4	87,7
	VýchS	34	12,1	12,3	100,0
	Total	277	98,2	100,0	
Missing	4,00	1	,4		
	System	4	1,4		
	Total	5	1,8		
Total		282	100,0		

Typ bydliska kde vyrastal/a

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	dedina	65	23,0	23,0	23,0
	mesto	103	36,5	36,5	59,6
	veľké mesto(BA,KE)	114	40,4	40,4	100,0
	Total	282	100,0	100,0	

Typ bydliska v súčasnosti

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	dedina	30	10,6	10,6	10,6
	mesto	50	17,7	17,7	28,4
	veľké mesto (BA, KE)	202	71,6	71,6	100,0
	Total	282	100,0	100,0	

Viera v Boha

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	veriaci/a	149	52,8	53,6	53,6
	neveriaci/a	71	25,2	25,5	79,1
	nevyhranený názor	58	20,6	20,9	100,0
	Total	278	98,6	100,0	
Missing	System	4	1,4		
Total		282	100,0		

Príloha 6: scenár interview

Scenár interview– študenti/ky

(Lukšík, a kol. 2006, verzia vykanie)

1. Úvod: Neformálna reč
2. Úvod: Informácie o sebe
3. Úvod: Informácie o výskume
4. Úvod: Získanie informovaného súhlasu – necháme podpísať: Jedna kópia zostáva účastníkovi interview a druhá podpísane pre našu dokumentáciu
5. Interview
6. Záver: otázky na priebeh, možnú újmu
7. Záznam o priebehu interview

Témy:

1. Identita – predstavenie
2. Vplyvy pôvodného prostredia
3. Vysoká škola
4. Plány do budúcnosti – študentov
5. Identita – viac (muži, ženy, sexualita)
6. Spoločnosť a špeciálne témy

Čo nás zaujíma:

Aké sú názory, postoje, presvedčenia atd. k danej téme?

Ako je to z hľadiska mužov a žien?

Ako je nám to rozprávané?

Téma:	Hlavné otázky:	Prompty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
1. Identita (rodová) - predstavenie	Skúste nám povedať niečo o sebe. Vek, odkiaľ ste, záľuby. Čo hovoríte, keď sa predstavujete niekomu kto Vás nepozná?		

Téma:	Hlavné otázky:	Prompty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
2. Vplyvy pôvodného prostredia	<i>trochu sa teraz porozprávame o období pred VŠ.</i> rodina: Ako sa vychovávali deti u Vás doma v rodine? (v pozadí sledujeme dievčatá – chlapci) Ako si na to reagoval/? Bol, alebo nebol rozdielny prístup k chlapcom a dievčatám? škola: Ako sa správali učitelia a učiteľky voči žiakom na ZŠ a SŠ? (v pozadí sledujeme dievčatá – chlapci) Bol, alebo nebol rozdielny prístup k chlapcom a dievčatám? iné: Čo ďalšie Vás ešte v detstve formovalo? Kedy ste v období Vašej strednej školy zažívali pohodu? A kedy naopak nepohodu?	<i>Na čo sa dbalo? Čo z toho ste prijímali a čo Vám vadilo? Rozdiely medzi súrodencami, najmä chlapci a dievčatá. Uved'te príklady.</i> <i>Ak áno v čom konkrétne a prečo? Ak nie, prečo asi? Bolo niečo, čo chlapci mohli a dievčatá nie a naopak</i> <i>Na čo sa dbalo vo výchove? Čo z toho ste prijímali a čo Vám vadilo? Ako ste reagovali?</i> <i>Ak áno v čom konkrétne a prečo? Ak nie, prečo asi? Bolo niečo, čo chlapci mohli a dievčatá nie a naopak</i> <i>Boli ešte nejaké iné ďalšie vplyvy okolia na Vaše formovanie (špeciálne bytie ženou a mužom) – koníčky, záľuby, priatelia/ky, médiá?</i>	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
3.a: Prechod z domu na VŠ	Aký bol prechod zo strednej školy na VŠ? Aký bol prechod z pôvodného prostredia do Bratislavy? Kde sa v súčasnosti cítite lepšie doma, alebo v škole, v Bratislave	<i>Čo sa zmenilo v pozitívnom a čo v negatívnom smere? Naplnili, alebo nenaplnili sa očakávania?</i> <i>Čo sa zmenilo v pozitívnom a čo v negatívnom smere? Naplnili, alebo nenaplnili sa očakávania?</i> <i>Prípadne: Kedy tak a kedy ináč?</i>	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
3.b: Vzťahy, postavenie na VŠ	Komu sa na škole darí? A komu sa nedarí? (bez konkrétnych mien) S kým na škole vychádzate dobre a s kým horšie? Prečo? (bez konkrétnych mien) S kým máte na škole bližší vzťah? Sú na škole ľudia, ktorí Vás nerešpektujú, podceňujú a pod.? Mali ste na škole s niekým konflikt? Všimli ste si, žeby študenti/ky robili nejaké rozdiely medzi sebou? Všimli ste si, žeby učitelia robili nejaké rozdiely medzi študentmi? Ak áno na základe čoho? Všimli ste si, žeby zamestnanci fakulty robili nejaké rozdiely medzi študentmi? Dá sa niečo z toho považovať za diskrimináciu? Máte skúsenosti, že niekto na škole využíva, alebo zneužíva svoju moc? (bez konkrétnych mien)	<i>Komu to ide ľahšie? Kto má úspechy? Je to aj otázka pohlavia?</i> <i>Ako vychádzate s učiteľmi? Ako vychádzate so zamestnancami? Ako vychádzate so študentmi? S ktorými lepšie a s ktorými horšie?</i> <i>Ak áno na základe čoho? Je to iné u mužov a žien?</i> <i>Má niekto u učiteľov „nadšandardné výhody? Sú študenti na ktorých si vyučujúci „zasadnú“? Z akých dôvod? Je to iné u chlapcov a u dievčat?</i> <i>S kým? Čoho sa to týkalo?</i> <i>Konkrétne v akých situáciách? Na základe čoho? Je to aj otázka pohlavia?</i> - //- - //-	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
3.c: Pravidlá	Registrujete na škole nejaké pravidlá? Čo sa môže a čo nie? (<i>sledujeme, či sa hovorí o chlapcoch, alebo dievčatách – keď nie tak sa potom na to spýtame</i>) Musíte sa na škole kontrolovať? V akých situáciách? V akých situáciách, debatách sa cítite slobodne? Je na VŠ niečo, čo chlapci môžu a dievčatá nie a naopak? Zažili ste na škole aj nejaké nepríjemné situácie?	<i>Sú na škole nejaké pravidlá, aj nepísané, ktoré sa Vám, alebo vašim spolužiakom ťažko dodržiavajú? Ak áno, čo konkrétne? Komu čo vadí? V akom je to prostredí? Kde, kedy?</i> <i>V akom je to prostredí? Kde, kedy?</i> <i>V akom je to prostredí? Kde, kedy?</i> <i>Aj výzor, obliekanie atd. Ak áno, čoho sa to týkalo?</i> <i>O čo išlo? O koho išlo?</i>	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
4.: Budúcnosť	Ste spokojný/a s výberom školy? Keby ste mohli, išli by ste študovať niečo iné, čo? Máte nejaké plány do budúcnosti? Aké? Čo by ste chceli robiť po skončení VŠ? Ako by ste chceli žiť po skončení VŠ? Sú Vaše pracovné a osobné plány nejak spojené s tým, že ste žena, alebo muž Máte nejaké očakávania od partnerského života?	<i>Prečo áno, prečo nie?</i> <i>Prečo? Čo by ste radi robili? Čo vám v tom bráni?</i> <i>Keby ste boli opačné pohlavie mali by ste iné plány?</i>	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
5. Rodová identita	<i>Teraz sa ešte na chvíľu vráťme k Vám:</i> Kedy a kde sa cítite v pohode sebavedomo, sám/a sebou? V čom sa líšite od iných študentov/tiek? V čom zapadáte, ste taký/á ako ostatní? (<i>sledovať aj odlišnosti/podobnosti muži-ženy</i>) Ste spokojná s tým, že ste žena/muž? S čím ste spokojná/ý? A s čím nie?	<i>Pred akými ľuďmi? V akom prostredí?</i> <i>Je to v správaní, oblečení, prístupe k povinnostiam, zábave?</i> <i>Kedy je to pre Vás výhodné a kedy nie?</i>	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
6.: ženy, muži, telo a sexualita	Čo oceňujete na ženách? (vlastnosti, výzor, správanie...atd.) Čo Vám na nich vadí? (najmä vo vzťahu k opačnému pohlaviu) Čo oceňujete na mužoch? (vlastnosti, výzor, správanie...atd.) Čo Vám na nich vadí? (najmä vo vzťahu k opačnému pohlaviu) Ako, podľa Vás vnímajú sexualitu ženy? Ako ste k tomuto názoru dospeli? Ako, podľa Vás vnímajú sexualitu	<i>Aké sú? Aké by mali byť?</i> <i>Akí sú? Akí by mali byť?</i>	

	ženy? Ako ste k tomuto názoru dospeli?		
	Stretli ste sa niekedy vo Vašom okolí s nejakými sexuálnymi narážkami, alebo obťažovaním?	<i>Popíšte konkrétne.</i>	

Téma:	Hlavné otázky:	Propty: – ako sa pýtať, keď neodpovedajú na hlavné otázky	Poznámky: - k zlepšeniu interview
7.: vnímané spoločenské vplyvy, aké je poznanie feminizmu a gender mainstreaming	A na záver niekoľko všeobecných tém. Čo hovoríte na postavenie mužov a postavenie žien v našej spoločnosti? Týka sa to aj vysokoškolákov? Čo hovoríte na feminizmus? Čo o tom viete? Aký je Váš názor? (môžeme aj dovzdelat') Viete niečo o gender mainstreamingu? (môžeme aj dovzdelat') Čo si myslíte o zavedení tém o feminizme a o gender mainstreamingu do kurzov vo vašom odbore, ktorý študujete?	<i>Čo je podľa Vás v poriadku? Čo by sa malo zmeniť?</i> <i>Prežívate to aj v nejakých konkrétnych situáciách? Uveďte príklad.</i> <i>Čo prijímate a čo nie?</i> <i>Alebo ste sa stretli s pojmom politika rovnosti príležitosti mužov a žien?</i>	

Ukončenie interview

Vyžiadanie si reflexií na interview:

Boli v interview nejaké otázky, ktoré sa Vám zdali byť zvláštne? Na ktoré sa Vám ťažko odpovedalo?

Otázky na možné újmy v súvislosti s absolvovaním interview (otvorenie „boľavých“ miest) a poskytnutie kontaktu na poradenských odborníkov.

Záznam o priebehu interview

Kódové meno*:	Dátum:	Škola:	Status**:	Ralizátor/ka:	Dĺžka trvania v min.
Spôsob nadviazania kontaktu	<i>Kontakt, tel.:</i>				
Nadviazaný vzťah (tykaniem, vykanie, miera dôvernosti)					
Správanie sa počas interview (nervozita, problémy s niektorými témami, očný kontakt , neverbalita a pod.)					
Iné dôležité okolnosti:					

* - Kódové meno pod ktorým vedíme osobu – iné než skutočné

** - Študent/ka, zamestnanec/kyňa, učiteľ/ka

Informovaný súhlas

Toto interview sa realizuje v rámci projektu „Vytvorenie koncepcie vzdelávania v oblasti rovnosti príležitostí na základe Gender mainstreamingu“ Projekt ESF Equal, č.128/04-I/33-4.1.

V tomto interview sa Vás budeme pýtať na Vaše názory, týkajúce sa niektorých tém, napr. postavenia mužov a žien, pracovné aspirácie, názory na sexualitu, a pod. Niektoré z otázok sa budú týkať aj Vás osobne. Interview je anonymné, Vaše názory spojené s možnou osobnou identifikáciou nebudú nikde zverejnené. Údaje nám poslúžia na lepšie poznanie postavenia mužov a žien vo vysokoškolskom prostredí. Interview bude trvať približne 1 hod a radi by sme ho nahrávali. Ak súhlasíte s účasťou na tomto interview prosím potvrdte to podpisom:

Súhlasím s účasťou na interview (stačí podpis):

Dátum:

V prípade otázok, ktoré sa Vám mohli otvoriť po skončení interview, či nejakej újmy, ktorá by mohla byť dôsledkom účasti na interview, môžete nás kontaktovať na:

ivan.luksik@fedu.uniba.sk, alebo tel. 02/55577744 (Lukšík)

Doc. PhDr. Ivan Lukšík, CSc.
Ústav humanitných štúdií
Pedagogická fakulta UK
Bratislava

Príloha 7: scenár focusových diskusií

Scenár diskusie –študenti/ky

Témy, oblasti	Otázky, čo sa chceme opýtať	Prompty, na čo nezabudnúť, čo sa chceme dozvedieť, ale nemusíme sa na to priamo pýtať	Rozširujúce, nepovinné
1. Školský život	Povedzte nám každý niečo o sebe? Odkiaľ pochádzate Alebo: povedzte niečo o tom, kto tu je (nie o sebe) Čo by ste povedali o sebe, v čom ste vynimoční/a zvláštni/a a v čom takí ako ostatní VŠ študenti? Čo študujete? Koľko ste na škole..... Zmenilo sa niečo po príchode na VŠ?..... Hrá úlohu to, odkiaľ kto pochádza? Čo máte radi na študentskom živote?..... V čom je študentský život ťažký a v čom ľahký? Kde sa cítite lepšie: doma , alebo na škole? Prečo?... Mali by ste sa/musíte sa správať doma ináč ako na škole? Ktoré ženy, mužov z vášho okolia si vážite/uznávate? Prečo?	Všade si všímať, alebo aj vyvolávať slovné výmeny, konfrontácie medzi mužmi a ženami Necháme aj dotyčného/ dotyčnú reagovať S čím sa stotožňuje. Ako sa predstavujú muži a ženy Zo školy a mimo školu V čo sa bolo treba prispôbiť, ľahšie, ťažšie Patriť niekam, alebo byť izolovaný Čo si môže, nemôže dovoliť doma a v škole <i>Mužské a ženské vzory</i>	o čom nerozpráva

Témy, oblasti	Otázky, čo sa chceme opýtať	Prompty, na čo nezabudnúť, čo sa chceme dozvedieť, ale nemusíme sa na to priamo pýtať	Rozširujúce, nepovinné
2. Školské prostredie	Kedy pociťujete slobodu? Kedy máte zábrany? V akých situáciách? S akými ľuďmi? Mali ste niekedy pocit, že Vás ľudia prehliadajú, nerešpektujú, Kedy? Kto?..... S kým sa môžete na škole najlepšie porozprávať? Prečo? Komu sa na škole darí? Komu to ide ľahšie, kto má úspechy? Prečo? Máte nejaký návod, ako ľahko urobiť túto školu? Koho nemáte radi? Prečo? Kto je zvláštny, čudný? Aké máte vzťahy s učiteľmi? S kým lepšie a s kým horšie? Prečo? Ktorí sú tí lepší učitelia a ktorí horší?..... Myslíte si, že platia na tejto škole nejaké nepísané pravidlá? Aké? Je napr. niečo zakázané? „Zle sa na to pozerajú a pod..... Je niečo také, o čom sa na škole nesmie rozprávať? Čo? Stretli ste sa s nejakou formou diskriminácie? Stretli ste sa s nejakou formou ponižovania Stretli ste sa s nejakými sexuálnymi narážkami? Kde od koho?	Všade si všímať, alebo aj vyvolávať slovné výmeny, konfrontácie medzi mužmi a ženami V škole, alebo mimo Na škole Na škole a mimo nej Odstup, priateľstvo, iné Čo je preferované V správaní, obliekaní, „úpravy tela, ktoré pravidlá vyhovujú a ktoré nie Kde, kedy, od koho - škola Kde, kedy, od koho - škola Kde, kedy, od koho - škola	Iné dôvody Sexuálne obťažovanie

Témy, Oblasti	Otázky, čo sa chceme opýtať	Prompty, na čo nezabudnúť, čo sa chceme dozvedieť, ale nemusíme sa na to priamo pýtať	Rozširujúce, Nepovinné
3. Pracovné a životné aspirácie	Ste spokojný/a s výberom školy? Keby ste mohli, išli by ste študovať niečo iní, čo? Prečo? Máte nejaké plány do budúcnosti? Aké? Čo by ste chceli robiť po skončení VŠ? Ako by ste chceli žiť po skončení VŠ Máte nejaké očakávania od partnerského života? Čo hovoríte na takú deľbu rolí, že žena je doma a muž pracuje? Aké ženy sa Vám páčia, akí muži sa Vám páčia?	VŠADE SI VŠÍMAŤ, ALEBO AJ VYVOLÁVAŤ SLOVNÉ VÝMENY, KONFRONTÁCIE MEDZI MUŽMI A ŽENAMI Ideálne – reálne, čo tomu bráni? Ideálne – reálne, čo tomu bráni? Muž/žena, deti Výzor, telo, vvstupovanie, <u>rola</u>	Porovnanie s rodičmi

4. Spoločnosť a špeciálne témy	Vnímate nejaké rozdiely medzi vysokoškólákmi/ vysokoškóláčkami a ostatnou populáciou? V čom? Čo hovoríte na postavenie mužov a postavenie žien v našej spoločnosti? (alebo aj na škole?) Ktoré ženy, mužov z verejného života, pracovnej sféry si vážite? Prečo? Čo hovoríte na feminizmus? Čo viete o gender mainstreamingu?	VŠADE SI VŠÍMAŤ, ALEBO AJ VYVOLÁVAŤ SLOVNÉ VÝMENY, KONFRONTÁCIE MEDZI MUŽMI A ŽENAMI Rovnosť, diskriminácia Poznanie aj postoje k feminizmu Poznanie, ak sú aj postoje	
--------------------------------	--	--	--